

Klimatstrategin 2027–2030, med utblick mot 2040

Klimatneutrala Enköping OMSTÄLLNING PÅGÅR

*Klimatneutrala Enköping – Omställning pågår är kommunens gemensamma resa mot klimatneutralitet 2040.
Det visar att förändringen inte ligger i framtiden – den pågår här och nu.*

Dokumenttyp: Strategi

Beslutad av: Kommunfullmäktige, 2026-02-10, § 26

Ansvarig funktion: Ledningsstöd

Ersätter: Uppgift finns ej

Gäller för: Enköpings kommun

Gäller fr.o.m.: 2026-02-17

Gäller t.o.m.: Tills vidare

Ärendenummer: KS2025/147

Tillgänglig version: KS2026/261

Datum: 2025-11-04

Innehåll

1	Inledning	8
2	Förord	9
3	Sammanfattning	10
3.1	Syfte och ram	10
3.2	Enköpingsmodellen	10
3.3	Uppdrag	10
3.4	Målbild	11
3.5	Nuläge	11
3.5.1	Utsläpp inom hela kommunen	11
3.5.2	Utsläpp inom kommunkoncernen	11
3.6	Nio strategiska utvecklingsområden	12
3.7	Styrning och genomförande	12
3.8	Finansiering	12
3.9	Uppföljning och lärande	13
3.10	Klimatstrategin är en gemensam överenskommelse som sträcker sig över mandatperioder.	13
4	Enköping Climate Strategy 2027–2030 – Summary	14
4.1	Purpose and Scope	14
4.2	The Enköping Model	14
4.3	Mandate and Purpose	14
4.4	Targets	15
4.5	Current Situation	15
4.6	Strategic Development Areas	16
4.7	Governance and Implementation	16
4.8	Financing	16
4.9	Monitoring and Learning	17
4.10	The Climate Strategy is a shared long-term commitment that extends beyond political terms.	17
5	Enköpingsmodellen	18

5.1	En strukturerad strategi för hållbarhet och klimatneutralitet	18
5.2	Styrning och struktur – Enköpingsmodellen som ramverk ..	19
6	Klimatstrategins uppdrag, syfte & målgrupper	20
6.1	Uppdrag	20
6.2	Syfte	20
6.3	Målgrupper	21
6.4	Tillämpningsområde och avgränsningar	21
6.4.1	Avgränsningar	22
6.5	Målkonflikter	22
7	Enköpings kommuns effektmål, målår och mål för klimatomställning.	24
7.1	Effektmål	24
7.2	Mål 2030 och 2040	24
7.2.1	Delmål 2030 – Kommunkoncernen når nettonoll.	24
7.2.2	Målår 2040 – Hela kommunen är klimatneutral ...	25
7.3	Vägen framåt.....	25
7.4	Mål förankrade i tidigare beslut	25
7.4.1	Fyra målområden enligt Klimatkontraktet	26
7.5	Från mål till genomförande	26
8	Nuläge och möjligheter	27
8.1	Kommunens klimatpåverkan – nulägesanalys.....	27
8.2	Kommunkoncernen och kommunen som geografiskt område	27
8.3	Kommunens klimatpåverkan och möjligheter till utsläppsminskning	28
9	Strategiska utvecklingsområden & kopplade åtgärdsområden.....	29
9.1	En samlad riktning för klimatomställningen.....	29
9.2	Kommunens prioriteringar och rådighet.....	29
9.3	Åtgärdsområden – från strategi till handling	30
9.3.1	Strategin är förankrad i lokala, regionala, nationella och internationella åtaganden	31

9.4	Hållbara transporter och mobilitet.....	31
9.4.1	Prioriterar gång, cykel och kollektivtrafik före biltrafik	32
9.4.2	Bygger upp en fossilfri och energieffektiv fordonsflotta	32
9.4.3	Säkerställer en tillgänglig och robust ladd- och tankinfrastruktur	32
9.4.4	Samarbetar med näringsliv och invånare för klimatsmart mobilitet	32
9.4.5	Ökar transporteffektivitet och samordning.....	33
9.4.6	Använder innovation och digitalisering.....	33
9.5	Styr och följer upp mobilitetens klimatpåverkan.....	33
9.5.1	Klimatsmart resande – gång, cykel och kollektivtrafik	33
9.5.2	Fossilbränslefria och energieffektiva arbetsmaskiner, fordon och godstransporter	34
9.5.3	Fossilfria tjänstefordon och fossilfri arbetspendling	34
9.5.4	Laddinfrastruktur eller tankmöjlighet för fossilfria fordon.....	34
9.6	Hållbar och lokal energi.....	35
9.6.1	Främja lokal förnybar energi.....	35
9.6.2	Energieffektivisering.....	35
9.6.3	Flexibilitet och lagring.....	35
9.6.4	Smart teknik.....	36
9.6.5	Samarbete och engagemang.....	36
9.7	Framtidsorienterad planering.....	36
9.7.1	Energieffektivisering.....	36
9.7.2	Fossilfri energi.....	37
9.8	Kolinbindning.....	37
9.8.1	Stärk kolinlagringen i landskapet och staden	37
9.8.2	Återvät marker för att minska växthusgasutsläpp	38
9.8.3	Planera och sköt grönsstrukturen med klimatnytta som mål	39
9.9	Cirkulär samhällsplanering och byggande. Använd stadsbyggnadsprocessen som verktyg.....	40
9.9.1	Helhetssyn och samordning.....	40

9.9.2	Strategisk markanvändning.....	40
9.9.3	Flexibla och framtidssäkrade fastigheter	41
9.9.4	Cirkulära och hållbara material och flöden	41
9.9.5	Tydligare och skarpare hållbarhetskrav	42
9.9.6	Stödjande innovationsklimat och testbäddar	42
9.9.7	Snabba insatser och kontinuerlig utveckling	42
9.10	Ledarskap som driver klimatomställningen. Klimatarbetet ska genomsyra hela kommunens verksamhet – från vision till genomförande.....	44
9.10.1	Vi leder omställningen med tydliga mål, ansvar och uppföljning.....	44
9.10.2	Kommunens egen verksamhet ska gå före och visa vägen.....	45
9.10.3	Snabba insatser och långsiktiga strukturer går hand i hand	45
9.11	Långsiktig hållbar finansiering. Klimatbudget och integrering av klimatmål i kommunens ekonomi.	46
9.11.1	Grön finansiering och investeringar.....	46
9.11.2	Samverkan och finansieringsmöjligheter utanför kommunen	47
9.11.3	En ekonomi som driver klimatomställningen framåt.....	47
9.12	Hållbara inköp. Hållbara inköp driver klimatomställningen..	48
9.12.1	Strategi och systematik som styr mot klimatmål..	49
9.12.2	Cirkulära affärsmodeller i praktiken	49
9.12.3	Hållbar livsmedelsupphandling som minskar klimatavtrycket	49
9.12.4	Cirkulära principer i bygg och anläggning	49
9.12.5	Transparens och uppföljning som driver resultat .	50
9.13	Digital omställning. Digitalisering som motor i Enköpings klimatomställning.....	50
9.13.1	Data och realtidsinsikter för styrning och uppföljning.....	51
9.13.2	Digital öppenhet som mobiliserar fler aktörer	51
9.13.3	Digitala tvillingar och smart infrastruktur i praktiken	51
9.13.4	AI och innovation som stöd i vardagen.....	52

9.14	Engagerande och inkluderande kommunikation	52
9.14.1	Stärkta förutsättningar för medarbetare att bidra	53
9.14.2	Tydlig och samverkansinriktad kommunikation med näringslivet	53
9.14.3	Skapa delaktighet och förståelse hos medborgare	53
9.14.4	Uppföljning och lärande genom kommunikation ..	54
10	Styrning, genomförande och finansiering av klimatarbetet	56
10.1	Från strategi till handling – den klimatstrategiska handlingsplanen	57
10.2	Ansvar och genomförandefaser	57
10.3	Samordning och koppling till andra styrdokument	59
10.4	Organisation och ansvarsfördelning	59
10.4.1	Politiskt ledarskap	59
10.4.2	Strategisk samordning	60
10.4.3	Viable Cities och Transition Labs som motor för lärande och utveckling	61
10.4.4	Samverkan med externa aktörer	62
10.5	Strategisk finansiering och resursstyrning	63
11	Uppföljning och utvärdering	64
11.1	En gemensam struktur för uppföljning	64
11.2	Uppföljning som verktyg för styrning och lärande	65
11.3	Digitala verktyg och datadriven utveckling	65
11.4	Transparens och återkoppling	66
11.4.1	Successiv utveckling av uppföljning	66
12	Källförteckning och begrepp	67
12.1	Relaterade dokument	67
12.2	Urval av källor	68
12.3	Begrepp och förtydliganden:	71

1 Inledning

Klimatstrategin 2027–2030, med utblick mot 2040 är Enköpings kommuns gemensamma plan för att bygga ett klimatsmart samhälle med hög livskvalitet för allt levande.

Den tar sin utgångspunkt i vår vision om att vara en hållbar omvärldsaktör – en kommun som tar ansvar lokalt, regionalt, nationellt och globalt, och som bidrar till ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Mellan 2027 och 2030 lägger kommunkoncernen grunden för den stora omställningen. Vi bygger kapacitet, testar nya metoder och utvecklar organisationen för att kunna skala upp klimatarbetet.

Denna period är vår accelerationspunkt – ett avgörande steg där vi stärker vår förmåga att ställa om och visa vägen framåt.

Detta är vårt första steg, en startsträcka mot en större resa.

År 2040 är målet tydligt: Enköping som geografiskt område ska vara klimatneutralt.

Vägen dit kräver samarbete – mellan näringsliv, civilsamhälle, akademi, myndigheter och invånare – där vi tillsammans skapar lösningar som gör verklig skillnad.

Genom mod, ansvar och samverkan tar Enköping en ledande roll i den nationella klimatomställningen. För att lyckas krävs att politik och förvaltningsledning tar ansvar, fattar modiga beslut och håller i riktningen över tid.

Genom att stärka arbetet inom kommunkoncernen och våra egna verksamheter tar vi ledningen – och blir en förebild för hela samhället.

Omställning pågår – och vi är redan på väg.

Med vänliga hälsningar,

Teamet bakom Klimatneutrala Enköping

2 Förord

Klimatförändringarna orsakas bland annat av att våra utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser är större än vad naturens förmåga att lagra kol är. Eftersom det mestadels är människans aktiviteter som ligger bakom obalansen är det också vårt ansvar att återställa den, genom att kraftigt minska utsläppen och samtidigt stärka naturens förmåga att binda kol.

Enköpings kommun har tagit en tydlig roll i omställningen. Vi ska vara en förebild och visa vägen för hållbar utveckling, både på lokal och nationell nivå. Vårt arbete med Klimatneutrala Enköping bygger på en gemensam insikt – att vi, genom att minska våra utsläpp och ställa om våra verksamheter, inte bara möter klimatutmaningarna utan också skapar värden för våra invånare.

Klimatomställningen rymmer stora möjligheter. Genom att satsa på innovativa lösningar och nya arbetssätt kan vi minska våra utsläpp, stärka vår lokala ekonomi, skapa fler gröna jobb och bygga ett mer hållbart samhälle. För att lyckas måste alla hjälpas åt och vara en del av omställningen.

Vi vet att det är bråttom. Det ställer höga krav på oss som ledare. Vi har inlett ett arbete för att hitta och prioritera de klimatåtgärder som ger störst effekt. Genom kunskapsdrivna insatser och en vilja att testa nya lösningar, tar vi oss an de utmaningar som ligger framför oss.

Vårt gemensamma arbete är inte bara en väg framåt för klimatet, det är också en möjlighet att förbättra livskvaliteten för våra invånare. Tillsammans kan vi säkerställa att Enköping inte bara blir en klimatsmart kommun utan också en plats som är attraktiv att leva och verka i. Både idag och i framtiden.

Jag är stolt över att få vara en del av detta arbete och ser fram emot att fortsätta skapa resultat tillsammans med er alla. Med våra gemensamma ansträngningar är jag övertygad om att vi kan nå våra mål och visa att Enköping är en plats där hållbarhet och framtidstro går hand i hand.

Peter Book - Kommunstyrelsens ordförande

Enköping 2025

3 Sammanfattning

3.1 Syfte och ram

Enköpings klimatstrategi 2027–2030 syftar till att påskynda kommunens omställning mot klimatneutralitet. Strategin visar den gemensamma riktningen för hur vi – politik, förvaltning, näringsliv, civilsamhälle och invånare – kan minska utsläpp av växthusgaser, bygga resiliens och utveckla vår förmåga att ställa om.

Utgångspunkten är devisen "Omställning pågår" – förändringen sker stegvis, men kräver handling nu.

3.2 Enköpingsmodellen

Genomförandet styrs av Enköpingsmodellen: tydliga roller (beslutande, ansvarskrävande, samordnande), en intern omställningsarena med tematiska team, samt struktur för ansvar och uppföljning. Modellen håller arbetet samman över mandatperioder.

3.3 Uppdrag

Strategin konkretiserar hur kommunen ska minska växthusgasutsläpp, öka klimatanpassning/resiliens och skapa hållbara livsmiljöer. Den stärker omställningsförmågan i styrning, arbetssätt och investeringar och positionerar kommunen som förebild. Den vilar på lokala/regionala/nationella/internationella åtaganden och Klimatkontrakt 2030.

Parallellt med klimatstrategin tas även en energiplan fram. Den kommer att ge ytterligare tyngd och tydlighet i frågor om energiförsörjning, energieffektivisering och förnybara energikällor – och därmed förstärka genomförandet av klimatstrategin. Klimatanpassningsplan förbereds också.

3.4 Målbild

- Kommunkoncernen ska vara klimatneutral år 2030 (31 december)
- Enköpings kommun ska, i samverkan med näringsliv, civilsamhälle, akademi och invånare, uppnå klimatneutralitet inom hela kommunens geografiska område senast den 31 december 2040.

3.5 Nuläge

Strategin vilar på en aktuell nulägesanalys av växthusgasutsläpp inom kommunens geografiska område. Här har både koldioxid och andra växthusgaser inkluderats, vilket ger en mer heltäckande bild av Enköpings totala klimatpåverkan uttryckt i koldioxidekvivalenter (CO₂e). Analysen bygger på både nationella och lokala data och har integrerats i verktyget ClimateView – en plattform som synliggör utsläppsutvecklingen och visar var ytterligare insatser krävs.

3.5.1 Utsläpp inom hela kommunen

Analysen visar att utsläppen inom Enköpings kommun som geografiskt område huvudsakligen kommer från transporter, jordbruk och energianvändning. Tillsammans står dessa sektorer för den största delen av de samlade växthusgasutsläppen.

Transportsektorn, särskilt persontransporter, är den största utsläppskällan. Jordbruket bidrar också med en betydande andel, vilket hänger samman med att hälften av kommunens yta består av jordbruksmark. Energiområdet, inklusive uppvärmning av byggnader och lokaler, står för en mindre men fortsatt viktig del av utsläppen, medan industrins bidrag är relativt begränsat.

3.5.2 Utsläpp inom kommunkoncernen

Inom kommunkoncernen utgör energiförbrukning den största utsläppsposten, särskilt uppvärmning av lokaler och bostäder, följt av transporter. Inköp och upphandling redovisas i nulägesanalysen endast på schablonnivå men bedöms stå för en betydande andel av utsläppen och kommer att behöva analyseras mer detaljerat i kommande uppföljningar.

3.6 Nio strategiska utvecklingsområden

För att strukturera och rikta klimatarbetet framåt identifieras nio strategiska utvecklingsområden med tillhörande åtgärdsområden. Dessa anger den övergripande riktningen för klimatarbetet och preciserar vilka typer av insatser som krävs inom respektive område:

- Hållbara transporter och mobilitet
- Hållbar och lokal energi
- Kolinbindning
- Cirkulär samhällsplanering och byggande
- Ledarskap som driver omställningen
- Långsiktig hållbar finansiering
- Hållbara inköp
- Digital omställning
- Engagerande och inkluderande kommunikation

Varje område har åtgärdsområden som vägleder planering, budget och uppföljning i nämnder och bolag.

3.7 Styrning och genomförande

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret. En klimatstrategisk handlingsplan tas fram senare (operativt styrdokument på ledningsnivå) som tidsätter åtgärder, ansvar, resurser och uppföljning och kopplas till planerings- och budgetprocessen. Bolagens uppdrag tydliggörs i ägardirektiv.

3.8 Finansiering

Klimatstrategin är ett övergripande styrdokument som anger inriktning – den är inte en finansieringsplan. Diskussionen om hur åtgärderna ska finansieras behöver ske inom ramen för kommunens ordinarie budgetprocess.

En särskild klimatinvesteringsplan/finansieringsplan kommer att tas fram för att säkerställa att resurser prioriteras utifrån klimatnytta, kostnadseffektivitet, långsiktighet och resiliens. Planen ska även

beskriva hur kommunen utvecklar verktyg för grön finansiering och söker externa medel från nationella och europeiska program.

3.9 Uppföljning och lärande

En sammanhållen struktur byggs 2027–2030. Förvaltningar rapporterar åtgärdsnivå, kommunledningsförvaltningen ansvarar för samlad effektuppföljning med digitala data- och analysstöd, transparens och återkoppling.

3.10 Klimatstrategin är en gemensam överenskommelse som sträcker sig över mandatperioder.

Den skapar trygghet i det långsiktiga omställningsarbetet och tydliggör att de strategiska utvecklingsområdena och intentionerna bakom strategin måste återspeglas i styrdokument, policys, riktlinjer, politiska beslut, budgetar och verksamhetsplanering.

4 Enköping Climate Strategy 2027–2030 – Summary

4.1 Purpose and Scope

The Enköping Climate Strategy 2027–2030 aims to accelerate the municipality's transition towards climate neutrality. The strategy sets a shared direction for how politics, public administration, business, civil society, and citizens can work together to reduce greenhouse gas emissions, strengthen climate resilience, and develop the capacity for transformation.

Its guiding principle is “Transition in progress” – the change is underway, but action is needed now.

4.2 The Enköping Model

Implementation follows the Enköping Model, which defines clear roles at three levels – decision-making, accountability, and coordination – and includes an internal transition arena with thematic teams as well as a structured system for responsibility and follow-up. This model ensures continuity and coherence across political terms.

4.3 Mandate and Purpose

The strategy clarifies how the municipality will reduce greenhouse gas emissions, strengthen climate adaptation and resilience, and create sustainable living environments. It enhances the municipality's transformation capacity in governance, operations, and investment, and positions Enköping as a frontrunner in the transition.

The strategy builds on local, regional, national, and international commitments, including Klimatkontrakt 2030 (Climate Contract 2030) within the Viable Cities program.

In parallel, a new Energy Plan is being developed to strengthen the strategy's implementation by providing clear goals for energy supply, efficiency, and renewable energy. A Climate Adaptation Plan is also under preparation.

4.4 Targets

- The municipal group will be climate neutral by 2030 (December 31).
- The municipality as a geographical area will be climate neutral by 2040 (December 31).

4.5 Current Situation

The strategy is based on an up-to-date analysis of greenhouse gas emissions within the municipality's geographical boundaries. The analysis includes both carbon dioxide and other greenhouse gases, providing a comprehensive picture of Enköping's total climate impact, expressed in CO₂ equivalents (CO₂e). It draws on both national and local data integrated into the ClimateView platform, which visualises emission trends and highlights where additional measures are needed.

The analysis shows that within the municipal organisation, emissions mainly stem from energy use, particularly the heating of buildings and housing. Within the municipality as a whole, transport – especially private vehicles – dominates. When all greenhouse gases are included, agriculture emerges as the largest source (around 30% of total emissions), reflecting that half of Enköping's land area is farmland. Procurement and purchasing are currently represented at an estimated level but are considered to account for a significant share of emissions.

4.6 Strategic Development Areas

To structure and target climate action, nine strategic development areas with corresponding action areas have been identified. These define the overall direction of the climate transition and outline the types of actions required within each field:

- Sustainable transport and mobility
- Sustainable and local energy
- Carbon sequestration
- Circular spatial planning and construction
- Leadership driving the transition
- Long-term sustainable financing
- Sustainable procurement
- Digital transformation
- Engaging and inclusive communication

Each area includes action areas that guide planning, budgeting, and follow-up across departments and municipal companies.

4.7 Governance and Implementation

The Municipal Executive Committee has overall responsibility. A Climate Strategic Action Plan will be developed later as an operational management tool. It will specify timelines, responsibilities, resources, and follow-up processes, and be integrated into the municipality's planning and budget framework. The municipal companies' responsibilities will be clarified through owner directives.

4.8 Financing

The climate strategy is a high-level policy document that sets direction – not a financing plan. Discussions on financing individual measures will take place within the ordinary municipal budget process. A dedicated Climate Investment and Financing Plan will be developed to ensure that resources are prioritised based on climate impact, cost-effectiveness, long-term sustainability, and resilience. The plan will also outline how the municipality will develop tools for green financing and apply for external funding from national and European programmes.

4.9 Monitoring and Learning

A cohesive structure for follow-up and learning will be established during 2027–2030. Departments will report on the implementation of actions, while the Municipal Executive Office will coordinate overall monitoring and evaluation using digital data and analytical tools to ensure transparency and continuous feedback.

4.10 The Climate Strategy is a shared long-term commitment that extends beyond political terms.

It provides stability for the transition process and ensures that the strategic development areas and guiding principles are reflected in the municipality's policies, steering documents, political decisions, budgets, and operational planning.

5 Enköpingsmodellen

5.1 En strukturerad strategi för hållbarhet och klimatneutralitet

För att en kommun ska lyckas med klimatomställningen krävs en tydlig strategi, fördelat ansvar och mätbara mål. En strukturerad strategisk plan är nyckeln till att säkerställa att alla aktörer vet vad som förväntas av dem, vilka insatser som krävs och hur framstegen ska följas upp.

Detta är en omställning som pågår. Denna omställning är komplex och långsiktig, och målen är ambitiösa – men det förändrar inte behovet av att agera. Tvärtom. Varje beslut, varje investering och varje förändring vi gör i dag är en del av den förflyttning som leder till kraftigt minskade utsläpp och ett mer motståndskraftigt, hållbart och framtidsinriktat samhälle.

Genom erfarenheterna från Klimatneutrala Enköping har vi identifierat de viktigaste lärdomarna för att skapa en långsiktig och skalbar modell för kommunal hållbarhet – en modell som klimatstrategin bygger på.

- **Omställningsarenan** – en gemensam plattform för framsyn och framdrift, där representanter från olika delar av organisationen möts i tematiska team för att analysera nuläget, identifiera gemensamma strategiska utmaningar och formulera utvecklingsområden. Arenan är en plats för dialog, samsyn och innovation – och en motor som driver på genomförandet.
- **Tydlig klimatstrategi och åtgärdsdokument** – vi arbetar med tydliga mål och strategiska utvecklingsområden som vägleder omställningen – från snabba insatser till långsiktiga systemförändringar. De konkreta åtgärderna samlas i ett separat verktygslådedokument som stöd för styrning, budget och verksamhetsplanering.
- **Ansvar och uppföljning** – varje insats har en utpekad ansvarig aktör med uppgift att följa upp, dokumentera och rapportera framsteg. Det skapar transparens och driv i genomförandet.
- **Kompetens och engagerat ledarskap** – utbildning, tydlig kommunikation och ett närvarande ledarskap skapar engagemang. Det är grunden för en kultur där hållbarhet genomsyrar hela organisationen.

5.2 Styrning och struktur – Enköpingsmodellen som ramverk

Klimatstrategin för Enköpings kommun genomförs genom en tydlig och strukturerad modell för styrning, samverkan och ansvar – kallad Enköpingsmodellen. Den utgår från tre nivåer av ansvar: beslutande, ansvarskrävande och samordnande, samt en intern omställningsarena där det gemensamma utvecklingsarbetet sker i tematiska team.

Enköpingsmodellen säkerställer att klimatstrategins intentioner återspeglas i kommunens styrdokument, policies, riktlinjer, politiska beslut och budgetar – och att omställningsarbetet kan hållas stabilt över mandatperioder.

På så sätt blir Enköpingsmodellen både en framtidsverkstad där vi blickar framåt och en motor för genomförande som håller klimatarbetet på rätt kurs över mandatperioder.

6 Klimatstrategins uppdrag, syfte & målgrupper

6.1 Uppdrag

Enköpings kommun har i sin långsiktiga plan, beslutad av kommunfullmäktige, valt att prioritera fyra av FN:s 17 globala mål. Denna klimatstrategi utgår särskilt från mål 13: Bekämpa klimatförändringarna, men tar också avstamp i mål 11: Hållbara städer och samhällen, samt mål 3: God hälsa och välbefinnande.

Strategins uppdrag är att konkretisera hur kommunen ska bidra till att:

- minska växthusgasutsläppen,
- öka klimatesiliensen mot klimatförändringar, samt
- skapa hållbara livsmiljöer som främjar invånarnas hälsa och välbefinnande.

6.2 Syfte

Syftet med klimatstrategin är att identifiera, förankra och driva de mest prioriterade strategiska utvecklingsområdena och åtgärdsområdena för att påskynda klimatomställningen i Enköping. Strategin ska också:

stärka kommunens omställningsförmåga inom styrning, arbetssätt och investeringar,

bidra till att klimatarbetet prioriteras i den dagliga verksamheten och ges rätt förutsättningar i form av finansiering och resurser, samt

möjliggöra att Enköpings kommun fungerar som en förebild i det bredare samhällsbygget.

För att förstärka och accelerera arbetet har Enköpings kommun anslutit sig till det nationella innovationsprogrammet Viable Cities och undertecknat ett frivilligt klimatkontrakt tillsammans med 48 kommuner, sex statliga myndigheter och Viable Cities. Klimatkontraktet, som är beslutat av kommunstyrelsen, utgör en strategisk förstärkning av Enköpings klimatarbete och stärker kommunens roll i det nationella och

europiska omställningsarbetet. Det öppnar också för ökad extern finansiering, kunskapsutbyte och strategiska partnerskap.

6.3 Målgrupper

Klimatstrategin riktar sig i första hand till beslutsfattare och tjänstepersoner inom Enköpings kommunkoncern – särskilt de som har ansvar för strategisk planering, investeringar och verksamhetsutveckling. Den vänder sig även till politiker, samarbetspartners, näringsliv, civilsamhälle och invånare som på olika sätt kan bidra till och påverkas av klimatomställningen. Strategin fungerar som ett gemensamt ramverk för att skapa förståelse, riktning och engagemang i kommunens klimatstrategiska arbete.

6.4 Tillämpningsområde och avgränsningar

Denna klimatstrategi omfattar perioden 2027–2030 och utgår från Enköpings kommuns roll som både verksamhetsutövare, planmyndighet och samhällsaktör. Strategin omfattar växthusgasutsläpp inom kommunkoncernen – för både nämnder och styrelser – och inkluderar också hur kommunen kan påverka utsläpp inom det geografiska området.

Strategin fokuserar på de områden där kommunen har störst möjlighet att minska utsläpp och påskynda klimatomställningen – antingen genom direkt rådgivning eller genom inflytande och samverkan. Den inkluderar därför åtgärder inom exempelvis fastighetsförvaltning, byggande, transporter, upphandling, energi och samhällsplanering. Den omfattar också insatser där kommunen kan påverka utvecklingen genom styrning, samarbete och innovationsarbete.

Alla förvaltningar och bolag omfattas genom gemensamma insatser såsom transporter, inköp, energibesparingar och informationsinsatser till medarbetare. Framtida satsningar på beteendeförändring, konsumtionsmönster och kompetensutveckling berör alla kommunens verksamheter och är centrala områden i kommande utvecklingsfaser, bland annat genom riktade insatser kopplade till social innovation och ett mer hållbart vardagsbeteende.

6.4.1 Avgränsningar

Klimatstrategin inkluderar utsläpp som genereras inom kommunens geografiska område, men inte utsläpp från hantering av kommunalt avfall, då detta hanteras inom VafabMiljö kommunalförbund och ingår i dess avfallsplan.

Kommunen startar upp arbetet med en ny energiplan under 2025, i enlighet med lagen (1977:439) om kommunal energiplanering. Parallellt planeras en särskild klimatanpassningsplan. Dessa planer kommer under perioden 2027–2029 att komplettera och fördjupa klimatstrategin, bland annat genom att precisera mål för energi, energieffektivisering och klimatanpassning, samt beakta beredskap som en integrerad del av arbetet.

För alla inom kommunkoncernen och för de aktörer som berörs är klimatstrategin vägledande – både för kommunens interna arbete och för bredare samhällsatsningar – och den ska integreras i ordinarie styrning, planering och uppföljning.

6.5 Målkonflikter

Klimatomställningen innebär ofta komplexa avvägningar där olika mål och intressen kan stå i konflikt. Exempelvis kan satsningar på ny infrastruktur och bostadsbyggande innebära ökade utsläpp på kort sikt, trots långsiktiga hållbarhetsambitioner. Det kan också uppstå konflikter mellan klimatmål och mål för ekonomisk tillväxt, social rättvisa eller biologisk mångfald.

Klimatstrategin ska därför bidra till att synliggöra och hantera målkonflikter genom tvärsektoriell samverkan, transparent prioritering och löpande uppföljning. En medveten och öppen hantering av målkonflikter är en förutsättning för en trovärdig och hållbar klimatomställning.

Ansvar för att identifiera, synliggöra och hantera målkonflikter vilar i första hand på kommunens strateger, chefer och projektledare inom respektive sakområde. De ska i sin planering och genomförande av åtgärder ta hänsyn till möjliga målkonflikter, lyfta dessa tidigt i beslutsprocesser och säkerställa att prioriteringar sker utifrån kommunens samlade målbild.

Kommunledningsförvaltningen har en särskilt viktig roll i att samordna och stödja detta arbete ur ett övergripande strategiskt perspektiv. Även politiken har ett avgörande ansvar att fatta väl avvägda beslut när olika mål står i konflikt med varandra.

För att stärka kvaliteten i hanteringen krävs en nära dialog mellan olika sektorer, kontinuerlig uppföljning samt ett systematiskt lärande i hela organisationen. Lika viktigt är att successivt bygga en kultur som stärker kommunens omställningsförmåga – en kultur som präglas av mod att pröva nytt, förmåga att lyssna in varandras perspektiv, vilja att samverka, förmåga att hantera osäkerhet och en gemensam förståelse för målkonflikternas komplexitet. Att utveckla denna kultur är avgörande för att organisationen ska kunna agera proaktivt, kraftsamla vid behov och skapa handlingsutrymme i en snabbt föränderlig omvärld.

7 Enköpings kommuns effektmål, målår och mål för klimatomställning.

7.1 Effektmål

Enköpings kommuns övergripande effektmål är att:

- Minska de territoriella växthusgasutsläppen

Effektmålet utgår från kommunens åtagande inom Viable Cities, där Enköping har förbundit sig att bli klimatneutralt till år 2030. Målet markerar den minskning som krävs för att kommunen ska agera i linje med Parisavtalet och bygger på den koldioxidbudget som visar den totala mängd utsläpp som ryms för att nå målet.

Effektmålet är vägledande för samtliga delmål och utvecklingsområden i klimatstrategin och följs upp genom kommunens koldioxidbudget och scenarier i ClimateView.

7.2 Mål 2030 och 2040

7.2.1 Delmål 2030 – Kommunkoncernen når nettonoll

År 2030 är ett strategiskt delmål för hela kommunkoncernen. Då ska Enköpings kommun och de kommunala bolagen nå nettonoll växthusgasutsläpp i den egna verksamheten.

Fokus ligger på de områden där kommunen har rådighet – till exempel byggnader, fordon, upphandlingar (i den omfattning de ingår i analysen), samhällsplanering och arbetssätt.

2030 markerar en accelerationspunkt: en period där kommunkoncernen bygger kapacitet, testar nya metoder och etablerar styrning som gör det möjligt att skala upp klimatarbetet i nästa fas.

7.2.2 Målår 2040 – Hela kommunen är klimatneutral

År 2040 är målåret för hela kommunen som geografiskt område. Då ska samtliga territoriella växthusgasutsläpp ha minskat till nära nettonoll.

För att nå dit krävs en bred och samlad mobilisering – där näringsliv, civilsamhälle, akademi, myndigheter och invånare agerar tillsammans med kommunen.

7.3 Vägen framåt

Omställningen är komplex och målen är ambitiösa, men det förändrar inte behovet av att agera. Tvärtom. Genom att ta avgörande steg här och nu bygger Enköping grunden för kraftigt minskade utsläpp och ett samhälle rustat för framtidens klimatutmaningar

7.4 Mål förankrade i tidigare beslut

Målen i denna strategi utgår från Klimatkontrakt 2030, som Enköpings kommun har undertecknat tillsammans med Viable Cities, Energimyndigheten och flera statliga myndigheter. Klimatkontraktet tydliggör kommunens roll som föregångare i klimatomställningen och konkretiserar den riktning som vägleder hela arbetet med klimatstrategin.

Målen har förankring i tidigare politiska beslut, bland annat:

- Kommunens hållbarhetspolicy,
- De regionala hållbarhetslöftena,
- Beslutet att ta fram en koldioxidbudget,
- Samt samarbetet mellan de fyra Mälarstäderna

De är också i linje med kommunens översiktsplan, som anger att samhällsutvecklingen ska ske inom ramen för ekologisk hållbarhet och klimatneutralitet. Målen är dessutom harmoniserade med nationella och internationella åtaganden, såsom Parisavtalet, Agenda 2030 och Sveriges klimatmål.

7.4.1 Fyra målområden enligt Klimatkontraktet

- **Minska växthusgasutsläppen:** Enköpings kommun ska minska utsläppen i linje med sin koldioxidbudget och bidra till målet om nära noll utsläpp senast 2040.
- **Stärka klimatanpassning och resiliens:** Kommunen ska förebygga risker och anpassa samhällsplaneringen för att möta klimatförändringarnas effekter.
- **Driva en sektorsövergripande omställning:** Kommunen ska utveckla samverkan mellan förvaltningar, bolag, näringsliv, akademi, civilsamhälle och invånare genom en lokal omställningsarena.
- **Vara en ledande kraft i klimatomställningen:** Kommunen ska visa vägen för hur klimatomställning kan kombineras med hållbar tillväxt, innovation och livskvalitet.

7.5 Från mål till genomförande

Klimatstrategin konkretiserar hur Enköpings kommun ska arbeta för att uppnå effektmålet och de målområden som fastställts i Klimatkontraktet 2030.

Dessa målområden ligger till grund för de nio strategiska utvecklingsområdena, som i sin tur bryts ned i kopplade åtgärdsområden.

Tillsammans visar de vad kommunen behöver göra för att minska utsläppen, anpassa samhället till klimatförändringarna och stärka den långsiktiga omställningsförmågan.

Genom denna struktur blir målen styrande och uppföljningsbara och integreras i kommunens planering, budget, beslut och uppföljning.

8 Nuläge och möjligheter

8.1 Kommunens klimatpåverkan – nulägesanalys

Under 2024–2025 har Enköpings kommun genomfört en omfattande inventering av växthusgasutsläpp inom kommunens geografiska område genom öppendata, men även kommuninterna data. För första gången inkluderas även andra växthusgaser än koldioxid, vilket ger en mer heltäckande bild uttryckt i koldioxidekvivalenter (CO₂e).

Analysen visar hur utsläppen fördelar sig mellan olika sektorer samt ger en tydlig bild av kommunkoncernens egna utsläpp. Datainventeringen ska upprepas årligen, vilket gör det möjligt att följa upp effekterna av vidtagna åtgärder och justera insatser vid behov.

8.2 Kommunkoncernen och kommunen som geografiskt område

Klimatarbetet omfattar två perspektiv:

Kommunkoncernen har direkt rådighet över egna verksamheter. Här är energiförbrukning den största utsläppskällan – uppvärmning av lokaler står för 46 % och bostäder för 25 %. Transporter står för en mindre andel (10 % persontransporter, 2 % godstransporter). Inköp är inte inkluderade i nulägesanalysen. Dessa bedöms stå för en mycket stor andel av utsläppen och ingår i scope 3. Det är därför avgörande att kommunen framöver analyserar och minskar inköpsens klimatpåverkan.

Kommunens geografiska område kräver bred samverkan. När alla växthusgaser inkluderas transporter som den största källan, följt av jord- och skogsbruk och energi. Industrins utsläpp är små, cirka 1 % av de totala utsläppen, vilket beror på att kommunen saknar tung industri.

8.3 Kommunens klimatpåverkan och möjligheter till utsläppsminskning

Målet om klimatneutralitet till 2030 är teoretiskt möjligt, men praktiskt och ekonomiskt mycket utmanande. Kommunen har rådighet över vissa delar av omställningen – främst energianvändning, transporter, byggande och fysisk planering – där kraftfulla åtgärder kan genomföras och ge tydlig effekt.

Kommunkoncernens direkta utsläpp motsvarar cirka 2,8 % av de totala växthusgasutsläppen inom kommunens geografiska område. Den största effekten uppnås dock genom kommunens roll som möjliggörare. Genom hur vi planerar och utvecklar staden, hur vi investerar, ställer krav i upphandlingar och samarbetar med andra aktörer kan kommunen skapa de ramar, incitament och strukturer som underlättar för företag, organisationer och invånare att minska sina utsläpp och bidra till klimatomställningen.

Stora delar av utsläppen ligger samtidigt utanför kommunens direkta kontroll – särskilt inom näringsliv, jordbruk och invånarnas konsumtion. För att skapa förutsättningar för utsläppsminskningar inom dessa områden krävs bred samverkan, mobilisering av aktörer och en långsiktig inriktning för klimatinvesteringar.

Analysen i ClimateView visar att det finns ett tydligt scenarioglapp – en skillnad mellan dagens planerade åtgärder och det som krävs för att nå klimatmålen. För att täcka detta gap behövs fler insatser, snabbare genomförande och i vissa fall kompletterande lösningar som kolsänkor eller CCS. ClimateView används som ett dynamiskt verktyg som stödjer kommunen i att löpande analysera, följa upp och justera åtgärder utifrån ny kunskap och förändrade förutsättningar.

9 Strategiska utvecklingsområden & kopplade åtgärdsområden

9.1 En samlad riktning för klimatomställningen

För att nå Enköpings mål om nära noll utsläpp till år 2040 krävs ett fokuserat och samordnat omställningsarbete.

De nio strategiska utvecklingsområden som presenteras i detta kapitel bygger på nulägesanalysen av kommunens utsläpp som togs fram 2024/2025 samt kommunens koldioxidbudget och mål att vara klimatneutral 2040.

Dessa områden ger en struktur för vad kommunkoncernen behöver prioritera under perioden 2027–2030 för att bygga kapacitet, påbörja omställningen i tid och lägga grunden för nästa steg mot 2040.

9.2 Kommunens prioriteringar och rådighet

De strategiska utvecklingsområdena har identifierats av omställningsteamet utifrån koldioxidbudgeten, nulägesanalysen och de områden där kommunen har störst rådighet och potential att minska utsläppen.

Utvecklingsområdena tydliggör var kommunen kan uppnå störst klimatnytta och bidra till systemförändring, både inom den egna organisationen och i samverkan med externa aktörer.

De nio strategiska utvecklingsområdena är:

1. Hållbara transporter och mobilitet
2. Hållbar och lokal energi
3. Kolinbindning
4. Cirkulär samhällsplanering och byggande
5. Ledarskap som driver klimatomställningen
6. Långsiktig hållbar finansiering
7. Hållbara inköp
8. Digital omställning
9. Engagerande och inkluderande kommunikation

Varje utvecklingsområde representerar ett tema med betydande klimatpåverkan, där kommunen har reell rådighet att påverka utvecklingen genom planering, styrning, upphandling, investeringar och samverkan. Tillsammans utgör de ramverket för kommunens klimatarbete och pekar ut var kraftsamling krävs för att nå målet om ett klimatneutralt Enköping.

9.3 Åtgärdsområden – från strategi till handling

Inom varje strategiskt utvecklingsområde finns definierade åtgärdsområden som konkretiserar vad som behöver utvecklas, prioriteras och genomföras för att nå önskad effekt.

Åtgärdsområdena beskriver de centrala utvecklingsspåren inom respektive område och anger riktningen för det fortsatta arbetet. De utgör länken mellan strategisk inriktning och praktiskt genomförande – från övergripande mål till de åtgärder som behöver planeras, samordnas och följas upp i kommunorganisationen.

Det är utifrån åtgärdsområdena som nämnderna, inom ramen för sina nämndplaner, ska prioritera och planera och budgetera de åtgärder som ska genomföras i kommunen. På så sätt säkerställs att klimatarbetet förankras i den ordinarie styrningen och bidrar till att nå kommunens övergripande klimatmål.

9.3.1 Strategin är förankrad i lokala, regionala, nationella och internationella åtaganden

Arbetet är en lokal förankring av de övergripande klimatambitioner som finns på internationell, nationell och regional nivå – från Parisavtalet och Agenda 2030 till Sveriges klimatmål om nettonoll 2045, Uppsala läns regionala hållbarhetsprogram samt de politiska beslut och åtaganden som finns inom kommunen.

Klimatstrategin förstärks dessutom av det frivilliga klimatkontraktet med Viable Cities och Energimyndigheten, som kommunen har undertecknat tillsammans med andra städer och statliga aktörer. Genom att ta utgångspunkt i dessa ramar och åtaganden säkras att kommunens prioriteringar är förankrade i omvärldens krav och kan dra nytta av befintligt stöd, kunskap och samverkan.

Strategin konkretiserar därmed de politiska besluten och omsätter dem i konkreta vägval, prioriteringar och handlingar. Den skapar riktning och ansvar för klimatomställningen och fungerar som ett gemensamt verktyg för förändring i hela organisationen.

9.4 Hållbara transporter och mobilitet

Transportsektorn står för den största delen av Enköpings klimatpåverkan. Persontrafiken står för den största andelen inom sektorn. För att nå våra klimatmål ställer vi om hur vi reser, transporterar gods och planerar våra miljöer.

Vi har antagit hållbarhetslöften som pekar ut riktningen – vi ska bland annat fasa ut fossila drivmedel i fordon, arbetsmaskiner och godstransporter, främja utbyggnaden av laddinfrastruktur och användningen av fossilfri energi, och minska miljö- och hälsopåverkan från transporter.

Enköpings omställning av transportsektorn bygger på en kombination av elektrifiering, biodrivmedel, digitalisering och transporteffektivisering. Laddinfrastruktur, fossilfria drivmedel och hållbarhetskrav i upphandlingar enligt DRIV-modellen kompletterar varandra för att skapa en robust och hållbar transportförsörjning.

Vi vill att alla i Enköping ska kunna välja det bästa alternativet för varje resa – att ha friheten att välja klimatsmart – oavsett var du bor, men också friheten att välja bilen när det verkligen behövs.

9.4.1 Prioriterar gång, cykel och kollektivtrafik före biltrafik

Vi investerar i ett transportsystem där det hållbara valet är det självklara. Vi prioriterar gång, cykel och kollektivtrafik i all fysisk planering och i våra trafikmiljöer. Vi förbättrar standarden på gång- och cykelvägar, utvecklar tryggare skolvägar och stärker tillgången till kollektivtrafik i hela kommunen.

9.4.2 Bygger upp en fossilfri och energieffektiv fordonsflotta

Vi fasar ut fossila bränslen ur vår fordonsflotta och inför energieffektiva, behovsstyrda lösningar. Vi inför klimatväxling, elbilspooler, förmånsbicyklar och rutiner för samnyttjande av fordon. Vi samordnar omställningen till fossilfri och energieffektiv fordonsflotta, som ska fungera även vid kris, med kommunens beredskapsplanering. Vi gör klimatsmarta val för tjänsteresor och stöttar fossilfri arbetspendling inom organisationen.

9.4.3 Säkerställer en tillgänglig och robust ladd- och tankinfrastruktur

Vi identifierar brister, planerar nya lägen och etablerar laddinfrastruktur där människor bor, arbetar och reser – särskilt där marknaden inte agerar. Vi samarbetar med energibolag och privata aktörer och agerar själva när det behövs. Vi genomför satsningar på laddinfrastruktur i samverkan med statliga externa stödprogram för att maximera utbyggnadstakten och säkerställa kostnadseffektivitet. Vi skapar en robust struktur för framtidens mobilitet.

9.4.4 Samarbetar med näringsliv och invånare för klimatsmart mobilitet

Vi engagerar invånare, godsaktörer och näringsliv i omställningen. Tillsammans utvecklar vi delade mobilitetstjänster, klimatsmarta

leveranser, logistiklösningar och beteendepåverkande insatser. Vi gör det enklare att leva och arbeta fossilfritt.

9.4.5 Ökar transporteffektivitet och samordning

Vi samordnar transporter smartare och minskar antalet onödiga körningar. Vi skapar förutsättningar för logistikkluster, samlastning, omlastningspunkter och miljörum som minskar klimatpåverkan och frigör stadsmiljöer från tung trafik.

9.4.6 Använder innovation och digitalisering

Vi testar och skalar upp framtidens lösningar. Vi utforskar drönantransporter, elvägar, digital bokning och delningstjänster. Vi använder data för att styra resurser rätt och accelerera klimatomställningen.

9.5 Styr och följer upp mobilitetens klimatpåverkan

Vi följer löpande upp transporterens klimatpåverkan med hjälp av indikatorer, klimatbudget, resvaneundersökningar och digitala system. Vi utvärderar resultat, justerar insatser och tar ansvar för att nå våra mål.

Våra prioriterade åtgärdsområden är:

9.5.1 Klimatsmart resande – gång, cykel och kollektivtrafik

Klimatsmarta resor minskar utsläppen, förbättrar folkhälsan och bidrar till mer levande och tillgängliga stadsmiljöer. Genom att prioritera gång, cykel och kollektivtrafik skapar vi förutsättningar och alternativ till hållbara resvanor för alla, varje dag. Området fokuserar särskilt på trygga och attraktiva trafikmiljöer, ökad tillgång till infrastruktur och styrning för att främja ett aktivt och fossilfritt resande – för alla.

9.5.2 Fossilbränslefria och energieffektiva arbetsmaskiner, fordon och godstransporter

Transporter och arbetsmaskiner står för en stor del av de lokala utsläppen. Genom att ställa om till fossilfria och energieffektiva lösningar minskar klimatpåverkan och vi stärker försörjningstryggheten. Fokus ligger på strategier, samverkan och infrastruktur som möjliggör omställning av godsflöden, maskinparker och tunga fordon – med särskilt fokus på logistiknoder och el- och biodrivmedel.

9.5.3 Fossilfria tjänstefordon och fossilfri arbetspendling

Kommunens tjänsteresor och arbetspendling bidrar till växthusgasutsläpp – men här finns stor omställningspotential. Genom att elektrifiera tjänstefordon, möjliggöra distansarbete och främja cykling, kollektivtrafik och samåkning kan vi minska klimatpåverkan, trafik och kostnader. Fokus ligger på att föregå med gott exempel, skapa incitament och förändra resvanor – både inom kommunen och för dess anställda.

9.5.4 Laddinfrastruktur eller tankmöjlighet för fossilfria fordon

För att möjliggöra klimatomställningen krävs att Enköping bygger ut laddinfrastruktur och säkrar tillgång till fossilfria drivmedel i takt med ökande behov. Arbetet omfattar framtagande av riktlinjer för placering, trygg och tillgänglig utformning samt vilka platser som ska prioriteras – som bostadsnära miljöer, kommunala parkeringar, skolor, idrottsanläggningar och logistiknoder. Där marknaden vill agera möjliggör vi etablering genom snabb handläggning, tydliga planeringsförutsättningar och aktiv dialog. Där marknaden inte agerar skapar vi lösningar genom samverkan, krav i markanvisningar eller egen utbyggnad. Målet är att inga transporter ska hindras av brist på laddning eller tankning – oavsett fordon eller plats. Kommunens satsningar på laddinfrastruktur genomförs i samverkan med statliga externa stödprogram för att maximera utbyggnadstakten och säkerställa kostnadseffektivitet.

9.6 Hållbar och lokal energi

Energisektorn står för en stor del av klimatutsläpp och både genom satsning på att öka andelen lokal, förnybar energi i kommunens energimix, energieffektivisering, ökad flexibilitet och lagring av energi, smart teknik och samarbete och engagemang kan vi minska klimatpåverkan och samtidigt vara med att skapa ett hållbart och robust energisystem. Elektrifiering och omställning av energisystemet är en förutsättning för att nå klimatneutralitet. Som samhällsplanerare ska vi integrera hållbar energi i våra utvecklingsplaner och säkerställa att nya byggnader och infrastrukturer är energieffektiva och förberedda för framtida teknologier

9.6.1 Främja lokal förnybar energi

Enköping ska aktivt arbeta för att öka andelen lokal, förnybar energi i kommunens energimix. Genom sol-, vind- och bioenergi kan vi minska vårt beroende av fossila bränslen och skapa ett mer hållbart och robust energisystem. Vi kommer att behöva en mix av lösningar där fjärrvärme, lokal energiproduktion och energilagring spelar en stor roll. Som samhällsplanerare ska kommunen identifiera och utveckla lämpliga platser för energiproduktion, samtidigt som vi säkerställer att dessa projekt integreras med den lokala miljön och samhället. Klimatstrategin samspelar med det kommande energiplansarbetet.

Energiförsörjning kommer att samordnas med kommunens beredskapsplanering såsom energiberedskap och reservkraftslösningar. Vi ska också uppmuntra och stödja lokala initiativ och företag som vill investera i förnybar energi.

9.6.2 Energieffektivisering

Vi minskar spill och svinn av energi genom att använda energin så effektivt så möjligt och minskar förlusterna i hela kedjan. Vi arbetar aktivt med energieffektivisering genom energireoveringar, energimätning, övervakning och eloptimering.

9.6.3 Flexibilitet och lagring

Genom anpassad elförbrukningen efter tillgången ökar effektflexibiliteten. Det gör vi genom automatiserade system som styr uppvärmning, kylning, ventilation och produktion, genom tillfälligt sänka

förbrukningen när efterfrågan är hög och genom lagring. Energilagring bedöms vara en viktig del av framtidens robusta energisystem. I dagsläget är området inte fullt utvecklat på kommunal nivå, men ska följas upp som ett utvecklingsområde. Kommunen ska i samverkan med energibolag och andra aktörer testa och utveckla. Vi utforskar energigemenskaper tillsammans i samverkan.

9.6.4 Smart teknik

Vi ökar användningen av smart teknik. Som fastighetsägare ska kommunen genomföra energirenoveringar och installera energieffektiva system i våra byggnader. Vi ska också främja användningen av smarta energilösningar, såsom energistyrningssystem och smarta nät, för att optimera energianvändningen och minska belastningen på elsystemet.

9.6.5 Samarbete och engagemang

Vi ska skapa ett starkt samarbete mellan kommunen, invånare, företag och andra aktörer. Kommunen behöver främja en arena för dialog och samverkan. Där kan vi tillsammans utforska fördelarna med hållbar energi och energieffektivisering, samt stödja initiativ som främjar lokal energiproduktion och konsumtion samt beteendepåverkande insatser.

9.7 Framtidsorienterad planering

Samhällsplaneringen i Enköping har ett särskilt ansvar för att driva på omställningen till hållbara energilösningar. Det innebär att integrera hållbar energi i fysiska planer, ställa krav på energieffektivitet och teknisk förberedelse i ny bebyggelse samt samordna insatser med andra områden som byggande, digitalisering och näringsliv. Syftet är att framtidssäkra kommunen och skapa största möjliga klimatnytta.

Våra prioriterade åtgärdsområden är:

9.7.1 Energieffektivisering

Energieffektivitet omfattar effektivare energianvändning och är en förutsättning för att vi ska nå klimatmålen och skapa ett hållbart energisystem. Minskad energianvändning innebär att det behöver tillföras mindre energi och flera tekniker som ger samma nytta, men

använder mindre el, värme eller bränsle. Energieffektivitet kan nås genom åtgärder som exempelvis omfattar ventilation, behovsstyrning och värmeåtervinning, värmeförsörjning och driftoptimering, isolering, energimätning och övervakning samt belysning och eloptimering. Digitalisering och AI kommer pådriva arbetet med energieffektivisering. Beteendeförändringar är också betydelsefulla för att minska energianvändningen.

9.7.2 Fossilfri energi

Ökad produktion och användning av fossilfri energi är viktig för att minska klimatutsläppen och skapa hållbart energisystem. För Enköpings kommun, som geografiskt område, är ökad andel fossilfri energi i uppvärmning av fastigheter en viktig omställning för minskad klimatpåverkan. Satsning på fossilfri energi ger både minskad klimat- och miljöpåverkan, stärkt beredskap, bättre luftkvalitet som ger bättre folkhälsa, stärkt regionalt näringsliv och ska leda till flera arbetstillfällen på regional och lokal nivå, vilket ger långsiktiga positiva ekonomiska konsekvenser.

9.8 Kolinbindning

Kolinlagring sker naturligt genom upptag i växande biomassa och lagring i mark. Klimatförändringarna beror på att våra utsläpp överstiger ekosystemens förmåga att lagra kol. Samtidigt minskar de landbaserade kolsänkorna, bland annat på grund av avverkning, torra, skador på skog och uttorkning av våtmarker – trots att jordbrukssektorns utsläpp har minskat något sedan 1990-talet.

9.8.1 Stärk kolinlagringen i landskapet och staden

Människans utsläpp av växthusgaser har rubbat ekosystemens naturliga kolbalans. Därför har vi också ett ansvar att återställa den. Att genom markanvändningen bidra till ökad kolinbindning är avgörande för att motverka klimatförändringarna. Genom att stärka kolinlagringen i både brukad mark och urbana miljöer kan vi samtidigt främja jordhälsa, biologisk mångfald och levande landskap.

Att kartlägga kolinlagringen i skog och mark ger ett förbättrat kunskapsunderlag som kan användas i samhällsplaneringens

prioriteringar mellan allmänna och enskilda intressen. Det skapar förutsättningar för att bättre styra markanvändningen mot klimatnytta och kolbindning – exempelvis genom att identifiera, skydda och utveckla befintliga kolsänkor.

Den svenska skogen fungerar i dag som en nettosänka för koldioxid, men trenden visar på en försvagning – i likhet med utvecklingen i Europa. Minskad sammanhängande skogsareal, avverkning och lägre tillväxt bidrar till att kolupptaget minskar i den levande biomassan. För att vända utvecklingen krävs aktiva åtgärder i samarbete med näringen.

Agroforestry, reducerad jordbearbetning och användning av biokol är exempel på metoder som ökar kolinlagringen i jordbruksmark och stadsmiljöer. Lokal biokolproduktion skapar även synergier mellan stad och landsbygd.

I stadsmiljön kan trädplantering, gröna tak och växtbäddar med biokol göra grönstrukturen till en aktiv kolsänka – samtidigt som klimatesiliensen och ekosystemtjänsterna stärks. Grönplanen fungerar som ett strategiskt verktyg för att styra hur kommunen bevarar, utvecklar och förvaltar sin grönstruktur med fokus på kolbindning, naturvärden och livsmiljöer.

9.8.2 Återvät marker för att minska växthusgasutsläpp

Återvätning av dikade och dränerade marker är en av de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska utsläppen av växthusgaser från markanvändningen. När torvjordar återfuktas minskar nedbrytningen av organiskt material kraftigt, vilket leder till en tydlig reduktion av koldioxid- och lustgasutsläpp.

Utöver klimatnyttan skapar återvätning synergier i form av ökad biologisk mångfald och förbättrad vattenhållande förmåga i landskapet – vilket stärker både klimatanpassningen och ekosystemens resiliens.

Alla dikade marker ger dock inte samma klimatnytta vid återvätning. Därför krävs strategisk och kunskapsbaserad planering för att identifiera de platser där åtgärden ger störst effekt. Genom att integrera återvätning i kommunens klimat- och markanvändningsstrategi kan dessa åtgärder spela en nyckelroll i omställningen mot ett klimatneutralt Enköping.

9.8.3 Planera och sköt grönstrukturen med klimatnytta som mål

Grönytor och naturmark bidrar till att minska växthusgasutsläpp genom kolinlagring och minskad markstörning. Genom klimatinriktad skötsel kan vi bevara kolförråd och samtidigt gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster. För att möta klimatutmaningen behöver också mer grönska planeras in i våra stadsdelar. Träd, gröna stråk och växtbäddar fungerar som aktiva kolsänkor och stärker stadens klimatanpassning.

Våra prioriterade åtgärdsområden är:

9.8.3.1 Kolinlagring i skogs- och jordbruk

Genom att kartlägga hur mycket kol som lagras i skog och mark får vi ett bättre underlag för hur vi använder marken på ett smart och hållbart sätt. Att använda marken så att mer kol binds in är en viktig del i att bromsa klimatförändringarna. Sveriges skogar tar fortfarande upp mer koldioxid än de släpper ut – men upptaget minskar. Det beror bland annat på att skog avverkas, att sammanhängande skogsytor minskar och att träden växer långsammare. Men det går att vända trenden. Genom att skydda och återställa torvmarker, plantera mer skog, odla vall och minska plöjning kan vi öka mängden kol som lagras i marken – och på så sätt göra naturen till en ännu starkare klimatlösning.

9.8.3.2 Återvätning och anläggande av våtmarker

Återvätning av dikade och dränerade marker har potential att minska utsläpp av växthusgaser, öka kolförrådet i mark samt ge synergieffekter i form av ökad biologisk mångfald och bättre hållning av vatten i landskapet både vid torra och blöta perioder. Alla platser som dikats eller dränerats ger dock inte samma klimatnytta vid återvätning.

9.8.3.3 Skötsel av grönytor och naturmark

Hela landskapet ska bidra till att minska utsläpp och öka kolinlagringen. Grönstruktur och naturmark spelar en roll som kolsänkor och erbjuder naturbaserade lösningar som kan integreras i samhällsplaneringen. En hållbar mark- och vattenanvändning stärker både den biologiska mångfalden och ekosystemens förmåga att lagra kol. Genom att bevara och varsamt sköta våra grönytor, skogar och andra kolrika marker kan vi minska utsläpp, bromsa klimatförändringen och samtidigt skapa

attraktiva och resilienta livsmiljöer. Grönplanen fungerar som ett strategiskt ramverk för hur kommunen tar tillvara grönstrukturens värden i planering, skötsel och utveckling. Genom grönplanen kan kommunen prioritera insatser som stärker kolinlagring och klimatnytta i hela landskapet – från tätortsnära parker till större naturmarker.

9.9 Cirkulär samhällsplanering och byggande. Använd stadsbyggnadsprocessen som verktyg.

Cirkulär samhällsplanering ska vara en vägledande princip i hur vi planerar, bygger och förvaltar Enköping. Cirkulär samhällsplanering handlar om att använda det vi redan har på smartare sätt. Vi utgår från befintliga byggnader, lokaler och mark, gör nödvändiga inventeringar och bedömer platsens förutsättningar och värden innan vi planerar nytt. Genom att återbruka material, ytor och tidigare planering och tänka livscykel redan från start minskar vi klimatpåverkan och bygger långsiktigt hållbara samhällen.

Målet är att senast 2030 ha etablerat cirkulär samhällsplanering som standard i all planering, byggnation och förvaltning – och att vi med stolthet kan visa den förflyttning vi gjort som kommun.

9.9.1 Helhetssyn och samordning

Hållbarhet ska genomsyra hela processen – från planering till förvaltning. I Enköping skapar vi förutsättningar för att hållbarhet integreras genom hela kedjan, från mark- och exploatering till planprocess, byggnation, anläggning, bygglov, förvaltning och drift – oavsett aktör. För att säkerställa en helhetssyn i beslutsfattandet behöver vi stärka samordningen mellan stadsutveckling, miljö och tekniska avdelningar.

9.9.2 Strategisk markanvändning

Markanvändning är en strategisk nyckelfråga inom hållbar samhällsbyggnad. Kommunen ska prioritera återbruk av mark, skydd av jordbruksmark, skogsmark och grönområden samt integrera kolinlagring och ekosystemtjänster i samhällsbyggnadsprocessen. När målkonflikter

uppstår ska vi göra medvetna val som bidrar till de övergripande målen, söka innovativa lösningar och bibehålla funktionen av de samlade ekosystemtjänsterna i kommunen.

För att minska klimatavtrycket och bygga en mer hållbar stad måste vi använda marken strategiskt och resurseffektiv utifrån cirkulära principer. Cirkulär samhällsplanering innebär att återbruk av bebyggd mark, byggnader, material, energi och infrastruktur prioriteras, samtidigt som stadsmiljöer utformas för att vara resurseffektiva, flexibla och klimatsmarta. Principerna från den cirkulära ekonomin ska vara en integrerad del av stadsutvecklingen och bidra till att stärka ekosystemtjänster och främja ett långsiktigt och hållbart resursutnyttjande.

Val av plats för stadens funktioner, såväl offentliga som privata, är en central del av klimatstrategins inriktning för transporter och samhällsplanering. Genom att placera verksamheter i lägen med goda förutsättningar för hållbar mobilitet kan klimatpåverkan från resor minska avsevärt.

9.9.3 Flexibla och framtidssäkrade fastigheter

Kommunkoncernens fastighetsbestånd ska vara robust och framtidssäkrat där klimatåtgärder ses utifrån ett långsiktigt ekonomisk hållbart perspektiv. Nya lokaler och byggnader ska endast skapas efter att befintliga resurser prövats för återbruk eller optimering. Ett effektivt nyttjande av det som redan finns minskar klimatavtryck, resursförbrukning och kostnader. Kommunens lokalförsörjning ska styras utifrån behov, möjliggöra samutnyttjande och bygga på flexibilitet, där digitalisering och nya arbetssätt stödjer en hållbar och dynamisk användning av lokaler.

9.9.4 Cirkulära och hållbara material och flöden

När vi bygger ska vi sträva efter bästa tillgängliga byggmaterial utifrån klimatpåverkan. Kommunens arbete med cirkulära och resurseffektiva samhällsplanering sker i nära koppling till Avfallsplanen. Arbetet ska fokusera på de delar där kommunen har direkt rådighet – såsom kravställning i upphandling, bygg- och rivningsprocesser samt utveckling

av cirkulära materialflöden – men också uppmuntra och underlätta för privata aktörer att arbeta mer cirkulärt.

9.9.5 Tydligare och skarpere hållbarhetskrav

Tydligare kravställan är avgörande. Hållbarhetskrav måste genomsyra hela kedjan, från planering till genomförande. Det innebär att vi skärper kraven i markanvisningar, detaljplaner och byggprojekt samt utvecklar checklistor och mallar som stödjer hållbarhet i alla skeden. För att skapa verklig förändring behöver vi också utveckla nya former och bredare aktörssamverkan och affärsmodeller med både interna och externa aktörer, där missionsdrivet samskapande blir en central del av arbetet.

9.9.6 Stödjande innovationsklimat och testbäddar

För att möta klimatomställningens utmaningar behöver vi bli tuffare, modigare och mer experimentella. Enköping ska ta en mer aktiv roll i att skapa testbäddar där nya lösningar för hållbar stadsutveckling kan prövas i praktiken. Det räcker inte att följa – vi måste våga leda.

9.9.7 Snabba insatser och kontinuerlig utveckling

Snabba insatser och långsiktiga mål måste gå hand i hand. För att driva omställningen framåt behöver vi identifiera "långt hängande frukter" – åtgärder med högt värde och låg tröskel som kan ge snabba resultat. Samtidigt ska vi skapa ett utvecklingsklimat där vi kontinuerligt förbättrar, testar och lär oss, vilket accelererar omställningen.

Våra prioriterade åtgärdsområden är:

9.9.7.1 Markanvändning

En hållbar och cirkulär markanvändning är en grundförutsättning för att skapa klimatsmart, resilient och resurseffektivt Enköping. För att nå kommunens klimatmål måste markanvändningen optimeras genom att prioritera redan exploaterad mark, skydda värdefulla ekosystem och säkerställa ytor för framtidens mobilitets- och energilösningar. Genom strategiska planeringsinsatser och långsiktig markförvaltning kan vi

säkerställa att stadsutvecklingen bidrar till minskade utsläpp, stärkt biologisk mångfald och ökad klimatanpassning.

9.9.7.2 Avtal, partnerskap och markförsörjning

Genom smart markanvändning, tydliga avtal och samarbete kan vi driva hållbar stadsutveckling som stärker både miljö och livskvalitet. Offentligt–privata partnerskap behövs för cirkulära lösningar, energieffektivitet och hållbar mobilitet. Hållbarhet ska integreras i markprissättning och avtal, medan nya digitala verktyg och samordningsgrupper stärker delaktighet och klimatfokus i alla led.

9.9.7.3 Fysisk planering

Genom att integrera klimat- och cirkularitetsmål i översikts- och detaljplaner styr vi utvecklingen mot ett hållbart, resurseffektivt och klimatneutralt samhälle. Med klimatkalkyler, livscykelanalyser och digitala verktyg planerar vi för låga utsläpp och cirkulära materialflöden.

Gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras i alla nya områden. Samtidigt bygger vi upp kapacitet i organisationen – våra planarkitekter och andra medarbetare inom samhällsbyggnad får verktyg, kompetens och digitalt stöd för att utarbeta planer i linje med framtidens hållbara stadsutveckling. En årlig klimat- och resursrapport gör resultaten synliga, mätbara och möjliga att förbättra.

9.9.7.4 Lokalanvändning, byggande och förvaltning

Kommunen ska optimera användningen av befintliga lokaler, maximera återbruk och minimera behovet av nybyggnation. När nya byggnader behövs ska de utformas med klimatneutrala, cirkulära och resurseffektiva lösningar.

Förvaltningen av fastigheter ska präglas av energieffektivitet, smarta digitala system och långsiktigt hållbara material för att minimera klimatavtryck och driftkostnader. Genom samutnyttjande, flexibla lokallösningar och smart stadsplanering skapas en robust och klimatsmart byggd miljö som stöder kommunens hållbarhetsmål.

Nybyggnationer och renoveringar sker med lågmissionsmaterial och energieffektiva processer. Upphandlingar ställer krav på fossilfria transporter, låga klimatutsläpp och cirkulära material, där innovativa

lösningar premieras. Genom att integrera livscykelanalyser i alla projekt minimerar vi miljöpåverkan och maximerar resurseffektiviteten.

9.9.7.5 Vattenhantering

Vi skapar ett resilient, resurseffektivt och klimatsmart VA-system genom smart teknologi, cirkulära lösningar och hållbara material. Med intelligent vattenhantering och realtidsövervakning optimeras vattenanvändningen, medan gråvatten- & regnvattenåtervinning och vattenbesparande teknik blir standard.

9.10 Ledarskap som driver klimatomställningen. Klimatarbetet ska genomsyra hela kommunens verksamhet – från vision till genomförande.

Klimat- och hållbarhetsfrågor integreras i hela styrkedjan – från politiska beslut och strategisk planering till verksamhetsutveckling, upphandling och dagliga beslut. Kommunledningen har en gemensam målbild för klimatomställningen, och varje förvaltningschef ansvarar för att omsätta denna i den egna verksamheten. Ett strategiskt nav, operativa stödfunktioner och tydliga uppföljningsrutiner stärker kopplingen mellan ledning och genomförande.

9.10.1 Vi leder omställningen med tydliga mål, ansvar och uppföljning

Klimatomställningen kräver starkt och synligt ledarskap, långsiktighet och mod att förändra invanda arbetssätt. Genom att styra med klimatbudget, årlig klimatrapporering och vetenskapligt baserade mål säkerställer vi att insatserna är effektiva och i linje med kommunens åtaganden. Regelbunden uppföljning i kommunledningsgruppen och återkoppling från förvaltningarnas ledningsgrupper skapar en kultur av lärande och ansvar.

9.10.2 Kommunens egen verksamhet ska gå före och visa vägen

Kommunen ska vara ett föredöme i klimatomställningen. Vi ställer krav på fossilfrihet, cirkularitet och hållbarhet i vår drift, våra upphandlingar och våra investeringar. Genom att utbilda medarbetare och ledare, ställa kompetenskrav vid rekrytering och inkludera klimat i introduktioner, säkerställer vi att hela organisationen är rustad för att bidra.

För att nå ett klimatneutralt samhälle behöver Enköping samverka brett – med näringsliv, akademi och civilsamhälle. Lokala klimatkontrakt, dialog vid nyetableringar och en särskild arena för omställning i utsläppsintensiva sektorer skapar gemensamt ansvar, tydlig riktning och långsiktiga samarbeten. Detta bidrar inte bara till en hållbar utveckling – det stärker också företagets konkurrenskraft och innovationsförmåga.

Omställningen kräver också att vi vågar tänka nytt. Nya affärsmodeller, förändrade arbetssätt och tillitsfull samverkan över sektorsgränser är avgörande för att hitta lösningar som håller över tid. Ett levande innovationsklimat gör det möjligt att testa, lära och justera – och skapar förutsättningar för att en hållbar stad ska växa fram i praktiken.

Medarbetare är enormt viktiga i detta arbete. För att klimatomställningen ska lyckas behöver vi ett arbetssätt som tar till vara kompetens, engagemang och kreativitet. När medarbetare ges möjlighet att både bidra till utveckling och själva utvecklas, stärker vi hela organisationens förmåga att möta framtidens utmaningar.

9.10.3 Snabba insatser och långsiktiga strukturer går hand i hand

Vi ska identifiera och genomföra åtgärder med hög klimatnytta och låg tröskel, samtidigt som vi bygger långsiktiga arbetssätt för att säkra effekter över tid. Genom att hantera målkonflikter strukturerat och skapa vägledning för komplexa avvägningar skapar vi stabilitet, transparens och tempo i klimatomställningen.

Vårt prioriterade åtgärdsområde är:

9.10.3.1 Ledarskap som driver klimatomställningen

Ett tydligt och aktivt ledarskap är avgörande för att nå kommunens klimatmål. Genom gemensam målbild, strategiskt nav och tydlig

uppföljning ska vi integrera klimatomställningen i hela organisationen. Kompetens byggs genom utbildning och krav vid rekrytering. Kommunens egen verksamhet ska gå före och visa vägen. Samverkan med näringsliv och civilsamhälle sker genom klimatkontrakt, dialog vid etableringar och en lokal omställningsarena.

9.11 Långsiktig hållbar finansiering. Klimatbudget och integrering av klimatmål i kommunens ekonomi.

För att säkerställa att klimatmålen uppnås ska en tydlig koppling mellan utsläppsminskningar och den kommunala budgeten utvecklas. Ett grönt ekonomiskt ramverk införs där årliga utsläppsminskningar systematiskt kopplas till budget- och verksamhetsplaneringen. Klimat- och hållbarhetsmål integreras i kommunens ekonomistyrning, vilket innebär att klimatnytta blir en central faktor vid resursfördelning och prioriteringar.

För att nå målen i Klimatneutrala Enköping 2030 behöver kommunen ta fram en investeringsstrategi för klimatneutrala projekt. Strategin ska säkerställa att klimatnytta vägs in som en central faktor i investeringsprocessen. Det innebär att kommunen behöver utveckla en tydlig och samordnad process för hur investeringar identifieras, beräknas och beslutas – med tydliga kostnadsunderlag, ansvarsfördelning och uppföljning. Syftet är att garantera att investeringar som bidrar till minskade utsläpp prioriteras och faktiskt genomförs.

9.11.1 Grön finansiering och investeringar

Kommunen har möjlighet att använda finansiella verktyg för att påskynda klimatomställningen. Utredningar av olika finansieringsalternativ, såsom gröna obligationer, kan bana väg för långsiktiga investeringar inom energi, transport och byggande. En riktlinje för gröna lån behöver tas fram för att säkerställa att kommunens lånefinansiering aktivt stödjer hållbarhetsmålen.

Stödprogram för att främja hållbara investeringar inom det lokala näringslivet kan utvecklas i samverkan med banker och investerare. En

möjlig väg framåt är att utreda inrättandet av en klimatfond där företag ges möjlighet att söka bidrag för klimatrelaterade projekt.

Kommunens kapitalförvaltning bör också bidra till klimatomställningen, exempelvis genom att säkerställa att pensionsfonder och placeringar är fossilfria och investerade i verksamheter som stärker en hållbar ekonomi.

9.11.2 Samverkan och finansieringsmöjligheter utanför kommunen

För att maximera resurserna för klimatomställningen behöver kommunen aktivt söka externa finansieringsmöjligheter. Nationella och EU-baserade klimatstöd kan användas för att driva projekt inom energiomställning, hållbar mobilitet och cirkulär ekonomi. Deltagande i internationella klimatinitiativ öppnar även upp för ytterligare finansiering och tillgång till expertis som stärker och påskyndar omställningen.

9.11.3 En ekonomi som driver klimatomställningen framåt

För att nå klimatmålen behöver tydliga politiska mål sättas på alla nivåer – i kommunfullmäktiges långsiktiga mål och årsplan, liksom i nämndernas årsplaner. Klimatmålen behöver vara en integrerad del av kommunens ekonomiska styrning och genomsyra hela budgetprocessen.

Genom att utveckla nya finansieringsmodeller och öka fokus på hållbarhet i investeringsbeslut kan kommunen säkerställa att resurser används på ett sätt som stärker både klimatarbetet och samhällsnyttan. En långsiktig och hållbar finansiering skapar en stabil grund för att nå målet om en klimatneutral kommun.

För att lyckas krävs även samverkan med finansiella aktörer, myndigheter och andra offentliga och privata finansiärer. Att identifiera och hantera klimatrelaterade risker – både fysiska och finansiella – blir allt viktigare för att fatta kloka beslut.

Våra prioriterade åtgärdsområden är:

9.11.3.1 Integrering av klimatmålen i kommunens ekonomi

Vi ska stärka kopplingen mellan ekonomi och klimat genom att utveckla verktyg som gör det möjligt att styra resurser mot investeringar med hög klimatnytta. Genom en ny ekonomisk modell för investeringsbeslut och en klimatinvesteringsplan med tydliga kostnadsberäkningar, mervärden och ansvarsfördelning, skapas en strategisk grund för att prioritera rätt insatser.

9.11.3.2 Grön finansiering och investeringar

För att möjliggöra en snabb och effektiv klimatomställning krävs inte bara ambitiösa mål och åtgärder, utan också finansiella verktyg och incitament som styr investeringar i hållbar riktning. Vi stärka kommunens arbete med grön finansiering – både genom att utveckla interna riktlinjer för strategisk användning av gröna lån och genom att skapa ekonomiska drivkrafter för hållbara val i den egna organisationen. Samtidigt undersöks möjligheten att stödja näringslivets omställning genom en klimatfond för investeringar i t.ex. energieffektivisering och cirkulära lösningar.

9.11.3.3 Externa finansieringsmöjligheter

Vi ska säkra extern finansiering från nationella och EU-baserade stödprogram för att möjliggöra genomförandet av åtgärder med stor klimatnytta. Genom att aktivt söka klimatstöd, bygga intern kapacitet för ansökningar och utveckla strategiska partnerskap kan kommunen realisera satsningar inom till exempel elektrifiering, energieffektivisering och hållbar mobilitet och cirkulär markanvändning. Externa medel blir därmed en avgörande hävstång för att förstärka det lokala klimatarbetet och nå kommunens långsiktiga klimatmål.

9.12 Hållbara inköp. Hållbara inköp driver klimatomställningen.

Kommunens inköp är en kraftfull hävstång i arbetet för ett klimatneutralt och resurseffektivt samhälle. Strategisk användning av inköpsmakten innebär att klimatkrav, cirkulära lösningar och livscykelperspektiv integreras i upphandlingsprocessen. Varje upphandling blir därmed ett verktyg för att minska klimatpåverkan och driva utvecklingen mot en mer hållbar ekonomi.

9.12.1 Strategi och systematik som styr mot klimatmål

Vi utvecklar en tydlig strategi för hållbara och cirkulära inköp, där klimat- och miljökrav är integrerade i samtliga upphandlingar. En miljöspendanalys används som underlag för att rikta insatser där de ger störst klimatnytta. Kraven skärps successivt för att minska resursförbrukning och klimatavtryck, samtidigt som upphandlingar utformas för att främja innovation, ny teknik och energieffektiva tjänster.

För att säkerställa ett enhetligt och långsiktigt arbetssätt genomförs utbildningsinsatser och metodstöd till förvaltningarna, så att hållbarhetskrav kan tillämpas på ett effektivt, rättssäkert och resultatnriktat sätt i hela organisationen.

9.12.2 Cirkulära affärsmodeller i praktiken

Vi ersätter onödiga nyinköp med cirkulära lösningar som återbruk, leasing och delningstjänster. En intern återbruksplattform och samarbeten med lokala aktörer ger nytt liv åt inventarier och material. Leverantörer möter tydliga krav på återvunnet innehåll, reparerbarhet och lång livslängd i produkter.

9.12.3 Hållbar livsmedelsupphandling som minskar klimatavtrycket

Vi ökar andelen lokalproducerade, ekologiska och växtbaserade livsmedel i kommunens verksamheter för att stärka både klimat- och landsbygdsnyttan. Vid upphandling ställs krav på minskade utsläpp och fossilfria transporter, med hänsyn till producenternas förutsättningar och lokala villkor. Genom att använda digitala system effektiviseras hela kedjan – från planering och inköp till tillagning och konsumtion – med målet att minska matsvinnet, särskilt inom skola och omsorg.

9.12.4 Cirkulära principer i bygg och anläggning

Återbruk och materialåtervinning blir norm i bygg- och anläggningsprojekt. En kommunal materialbank möjliggör smart resursanvändning mellan projekt, och vi kräver klimatredovisning och cirkulära lösningar i varje entreprenaduppdrag. Nya byggnader ska uppfylla högt ställda klimat- och hållbarhetskrav.

9.12.5 Transparens och uppföljning som driver resultat

Vi följer upp och redovisar hur våra inköp bidrar till klimatmålen – öppet och årligen. Leverantörer ska synliggöra sin klimatpåverkan och leva upp till våra hållbarhetskrav. Klimatrevisioner säkerställer att våra upphandlingar leder till verklig förändring.

Vårt prioriterade åtgärdsområde är:

9.12.5.1 Hållbara inköp

Kommunens upphandlingar är ett strategiskt verktyg för att minska utsläpp, driva cirkulär ekonomi och nå hållbarhetsmålen. Genom styrning, uppföljning och rätt kravställning kan inköpen bidra till en klimatneutral och resurseffektiv verksamhet. En kommunövergripande strategi säkerställer att hållbarhetskrav tillämpas konsekvent och med rätt ambitionsnivå. Miljöspendanalys används för att identifiera klimatintensiva inköpsområden och styra insatser dit de ger störst effekt. Cirkulära affärsmodeller främjas genom delningstjänster, leasing och återbruk. Krav på fossilfrihet ställs vid upphandling av livsmedel, fordon och arbetsmaskiner, samtidigt som digitala verktyg och krav på minskat matsvinn effektiviserar inköpen. Ett beställarråd införs för att stödja kommunens beställare i att ställa och följa upp relevanta hållbarhetskrav.

9.13 Digital omställning. Digitalisering som motor i Enköpings klimatomställning.

Digitalisering är inte ett mål i sig – utan ett kraftfullt verktyg för att möta våra största samhällsutmaningar, särskilt inom klimat och hållbarhet. När data, smart teknik och digitala lösningar integreras i kommunens verksamheter blir det möjligt att arbeta mer resurseffektivt, identifiera åtgärder med större precision och öka tempot i klimatomställningen. Datadrivna beslutsstöd hjälper oss att prioritera rätt insatser, minska onödiga utsläpp och följa upp resultat på ett systematiskt sätt.

Genom digitalisering kan vi minska transportbehov och resursanvändning samt optimera planering, logistik och drift inom kommunens olika verksamheter. Smarta system och automatiserade

processer gör det möjligt att använda resurser mer effektivt, minska klimatpåverkan och frigöra tid för kärnuppdraget.

9.13.1 Data och realtidsinsikter för styrning och uppföljning

Vi fortsätter använda en digital klimatdatapattform för att samla in, strukturera och visualisera nyckeldata om utsläpp, åtgärder och framsteg. Plattformen ska fungera som ett nav för styrning, uppföljning och lärande – både internt och i samverkan med näringsliv, forskning och invånare. Plattformen kopplas successivt till kommunens planerings- och budgetprocesser, vilket skapar ett beslutsstöd som möjliggör en mer träffsäker fördelning av resurser utifrån klimatnytta.

På andra områden används IoT-lösningar som ger realtidsdata om exempelvis energiförbrukning, vattenläckor, trafikflöden och materialanvändning. Dessa insikter möjliggör snabbare och mer precisa insatser för att minska utsläpp och öka resurseffektivitet.

9.13.2 Digital öppenhet som mobiliserar fler aktörer

Klimatdata görs tillgänglig via öppna gränssnitt, transparensplattformar och digitala klimatportaler. Det ska vara enkelt för företag, organisationer och invånare att följa utvecklingen, ta del av åtgärder och själva bidra till klimatomställningen. Digital visualisering och återkoppling skapar engagemang, förståelse och delaktighet – vilket stärker drivkraften i hela samhället.

9.13.3 Digitala tvillingar och smart infrastruktur i praktiken

Digitala tvillingar av byggnader, stadsdelar och infrastruktursystem gör det möjligt att simulera och testa åtgärder innan de genomförs. Det stärker beslutsunderlagen och bidrar till tryggare och mer kostnadseffektiva investeringar.

Samtidigt investerar vi i smarta system – som sensorer och automatiserad övervakning – för att optimera energi- och resursanvändningen i fastigheter, trafiksystem och teknisk infrastruktur. Nya investeringar ska alltid bidra till effektiv drift och minskad klimatpåverkan.

9.13.4 AI och innovation som stöd i vardagen

Vi utforskar hur generativ AI kan användas som ett konkret stöd i klimatarbetet – exempelvis för att analysera stora datamängder, identifiera åtgärder, ta fram beslutsunderlag, skapa rapporter och visualisera scenarier. Med rätt styrning, transparens och etiska riktlinjer kan AI bli ett värdefullt verktyg för både tjänstepersoner, beslutsfattare och medborgare. Samtidigt skapar vi testmiljöer i kommunala verksamheter där vi tillsammans med företag och forskare kan utveckla och utvärdera nya digitala klimatlösningar. Vi prioriterar områden med stor potential – som cirkulär materialhantering, energieffektiv drift och hållbar mobilitet.

Vårt prioriterade åtgärdsområde är:

9.13.4.1 Digital omställning

Digitalisering är ett kraftfullt verktyg för att stärka kommunens förmåga att planera, genomföra och följa upp klimatåtgärder – på ett smartare, mer datadrivet och samordnat sätt. För att klara omställningen till ett klimatneutralt Enköping behöver kommunen tillgång till rätt data, rätt digitala verktyg och systemstöd som stärker genomförandet i vardagen. Under perioden 2027–2030 prioriteras därför förstudier och pilotprojekt som bygger upp digital infrastruktur och kapacitet inom energi, mobilitet, samhällsplanering och vattenhantering. Genom att identifiera behov och möjligheter med systemstöd, dataintegration och delning skapar vi grunden för framtidens klimatarbete. Smarta styrsystem i fastigheter och fjärravlästa mätare i VA-system möjliggör effektiv drift, lägre resursförbrukning och realtidsuppföljning. Parallellt undersöks möjligheten att införa mobilitet som tjänst (MaaS), där olika färdmedel och delningstjänster integreras i en gemensam plattform.

9.14 Engagerande och inkluderande kommunikation

Vi som kommun har en viktig roll i att sprida kunskap, bygga förtroende och inspirera till handling – både inom organisationen och i samverkan med omvärlden. En effektiv klimatkommunikation stärker förutsättningarna för ett brett och långsiktigt engagemang.

9.14.1 Stärkta förutsättningar för medarbetare att bidra

Kommunens medarbetare är avgörande för att lyckas med klimatomställningen. För att skapa ett samordnat och målmedvetet arbete behöver klimat- och hållbarhetsmålen göras begripliga och relevanta i varje verksamhet. En intern kommunikationsstrategi ska tas fram med syftet att öka förståelsen för hur olika roller och funktioner bidrar till helheten.

Utbildningsinsatser, interna kampanjer och dialogforum stärker engagemanget och ger medarbetare förutsättningar att agera som ambassadörer för förändring. Ledare och chefer får särskilt stöd i att integrera hållbarhetsfrågorna i styrning och beslut, och i att skapa en kultur där medarbetare känner delaktighet och stolthet i klimatarbetet.

9.14.2 Tydlig och samverkansinriktad kommunikation med näringslivet

Genom tydlig kommunikation och samverkan kan kommunen bidra till att framtidssäkra Enköpings företag och näringslivsaktörer. Att tidigt ställa om till klimatsmarta affärsmodeller, resurseffektiva lösningar och hållbara leverantörskedjor stärker både konkurrenskraften och förmågan att möta framtida krav från kunder, investerare och regelverk.

Nätverk, erfarenhetsutbyten och gemensamma kampanjer kan bidra till både ökat engagemang och innovationskraft. När företagens klimatarbete kopplas till det gemensamma målet om klimatneutralitet skapas ett mer konstruktivt förändringsklimat och en starkare lokal drivkraft.

9.14.3 Skapa delaktighet och förståelse hos medborgare

För att klimatomställningen ska lyckas behöver fler känna sig delaktiga och förstå sin roll. Kommunen har ansvar för att kommunicera på ett sätt som når olika människor – oavsett ålder, bakgrund eller livssituation.

Genom vardagsnära berättelser, konkreta exempel och tydlig information blir det lättare att se hur omställningen påverkar vardagen och varför den är viktig. Kommunen ska också bjuda in till samtal, stötta lokala initiativ och skapa möjligheter till gemensamt lärande.

Kommunikation ska inte bara inspirera utan också ge öppenhet och insyn. Invånare och aktörer ska kunna följa mål, framsteg och utmaningar i klimatarbetet – vilket stärker förståelsen, engagemanget och tilliten.

9.14.4 Uppföljning och lärande genom kommunikation

Klimatkommunikation handlar inte bara om att informera – den ska också bidra till att vi lär oss längs vägen. När vi visar vad som fungerar, vad som är svårt och vad som ger resultat, stärker vi både förtroende och driv. Att vara transparent med vad vi gör, vilka utmaningar vi möter och hur vi går vidare skapar utrymme för reflektion och förbättring. Då blir kommunikationen inte en slutpunkt – utan en del av förändringsarbetet i sig.

Vårt prioriterade åtgärdsområde är:

9.14.4.1 Kommunikation

För att lyckas med klimatomställningen krävs inte bara tekniska lösningar, styrning och investeringar – utan även ett målmedvetet, modigt och strategiskt kommunikationsarbete. Kommunikation har en avgörande roll i att skapa förståelse, delaktighet och engagemang bland både interna och externa aktörer.

En tydlig och samordnad kommunikationsstrategi stärker kommunorganisationens gemensamma berättelse, konkretiserar klimatmålen i verksamheternas vardag och lyfter fram resultat och goda exempel som visar att förändring är möjlig. Kommunikation är också ett verktyg för att främja beteendeförändring, synliggöra hållbara alternativ och skapa förutsättningar för lärande och samskapande i dialog med invånare och företag.

Inom detta åtgärdsområde tas kommunikationsstrategier och handlingsplaner fram för tre centrala delar:

- Kommunorganisationens väg mot netto noll 2040
- Hållbart resande, energieffektivisering och fossilfri energi
- Näringslivets klimatomställning och samverkan

Därutöver utreds hur en digital plattform och struktur för dialog med invånare och näringsliv kan utvecklas, med målet att klimatrelaterade idéer, behov och synpunkter integreras tidigt och systematiskt i

planering och beslut. Kommunikation blir därmed inte bara en stödfunktion – utan ett kraftfullt verktyg för att accelerera omställningen tillsammans med hela samhället.

10 Styrning, genomförande och finansiering av klimatarbetet

För att klimatstrategin ska bli mer än ett dokument krävs tydliga strukturer för ansvar, styrning och genomförande. Strategin behöver integreras i hela kommunkoncernens ordinarie processer – i nämndplaner, verksamhetsplanering, investeringar, uppföljning och samverkan med omvärlden.

Klimatstrategin handlar inte om att anpassa arbetet till befintliga ramar eller organisationslogik. Den ska utmana, utveckla och förnya. Strategin är inte en bilaga till det vi redan gör, utan en drivkraft för förändring – ett verktyg för att tänka nytt, ompröva arbetssätt och skapa verkliga resultat.

Inom varje strategiskt utvecklingsområde finns definierade åtgärdsområden som konkretiserar vad som behöver utvecklas, prioriteras och genomföras för att nå önskad effekt. Dessa beskriver de centrala utvecklingsspåren och anger riktningen för det fortsatta arbetet. Åtgärdsområdena utgör länken mellan strategisk inriktning och praktiskt genomförande – från övergripande mål till de åtgärder som behöver planeras, samordnas och följas upp i kommunorganisationen.

Utifrån dessa åtgärdsområden ska nämnderna, inom ramen för sina nämndplaner, prioritera, planera och budgetera de åtgärder som ska genomföras i kommunen. På så sätt säkerställs att klimatarbetet förankras i den ordinarie styrningen och bidrar till att nå kommunens övergripande klimatmål.

Kommunen ska använda dataunderlag som ett strategiskt analysverktyg för att synliggöra samband, målbalanseringar och tempoväxlingar mellan olika åtgärder och beteendeförändringar. Analysverktyget ska stödja verksamhetsplanering, budgetprocesser och framtagande av tematiska styrdokument inom klimat- och hållbarhetsområdet.

Varje åtgärd ska ses som ett riktmärke för utveckling, inte som något som måste passa in i tidigare strukturer. Det kräver aktivt ledarskap, mod att testa nytt och förmåga att prioritera. När klimatmålen integreras i styrningen och blir en naturlig del av hur kommunen leder, planerar och följer upp sitt arbete, skapas verklig förflyttning mot klimatneutralitet.

Det högsta ansvaret för genomförandet av klimatstrategin vilar på kommunstyrelsen, men framgången bygger på att hela kommunkoncernen tar ansvar – från politisk ledning till operativ nivå.

10.1 Från strategi till handling – den klimatstrategiska handlingsplanen

Klimatstrategin konkretiseras genom en strategisk handlingsplan med åtgärder kopplade till de nio strategiska utvecklingsområdena. Handlingsplanen visar vad som behöver göras under perioden 2027–2030 för att öka kommunens omställningsförmåga och lägga grunden för att nå målet om nära noll klimatpåverkan till 2040.

För att omsätta klimatstrategins inriktning i praktiskt arbete behöver kommundirektörens ledningsgrupp ta fram en klimatstrategisk handlingsplan som anger vilka åtgärder som ska genomföras, när de ska ske, vem som ansvarar, hur uppföljning ska ske och hur resurser ska hanteras. Den klimatstrategiska handlingsplanen utgör därmed ett operativt styrdokument på ledningsnivå, som samordnar genomförandet inom hela kommunkoncernen.

Handlingsplanen ska vara tidsatt, uppföljningsbar och kopplad till kommunens planerings- och budgetprocess, så att prioriterade klimatåtgärder integreras i verksamhetsplanering, investeringsbeslut och resursfördelning.

Till skillnad från klimatstrategin, som är ett övergripande politiskt styrdokument som anger mål, inriktning och prioriterade utvecklingsområden, beskriver den klimatstrategiska handlingsplanen hur genomförandet ska ske i praktiken. Den fungerar som en brygga mellan strategi och verksamhet, och ska hållas levande och revideras regelbundet utifrån nya förutsättningar, resultat och lärdomar i genomförandet.

10.2 Ansvar och genomförandefaser

Enköpings klimatstrategi bygger på en stegvis prioritering i uppbyggnaden av kommunens omställningsförmåga. I ett första steg handlar det om att stärka den interna kapaciteten – ledning, styrning,

finansiering och organisation – för att säkerställa att kommunen själv kan genomföra de åtgärder som krävs. När denna grund är på plats sker nästa steg genom fördjupad extern samverkan, framför allt med näringslivet inom ramen för den externa omställningsarenan. I en tredje fas, efter 2030, kommer en bredare involvering av medborgare att bli aktuell.

Denna prioritering utgår från tillgängliga resurser och behovet av att bygga tillit över tid. Kommunen behöver först visa att vi har förmåga och vilja att ta ansvar för den egna omställningen innan vi kan förvänta oss motsvarande engagemang från invånare och andra samhällsaktörer.

Det yttersta ansvaret för genomförandet av klimatstrategin vilar på kommunstyrelsen, som leder, följer upp och samordnar klimatarbetet inom kommunkoncernen. För att strategin ska omsättas i handling krävs dock ett gemensamt ansvarstagande i hela organisationen – från politisk ledning till operativ nivå. Samtliga förvaltningar och bolag ska integrera klimatmålen i sin planering, styrning och uppföljning, så att klimatarbetet blir en naturlig del av den ordinarie verksamheten.

Kommunledningsförvaltningen har en samordnande och stödjande roll, vilket innebär att följa upp arbetets framdrift, stödja ansvariga funktioner och säkerställa en strukturerad rapportering. Uppföljningen sker bland annat genom digitala verktyg, såsom ClimateView.

Klimatomställningen är sektorsövergripande och kräver samverkan över organisatoriska gränser. Det ska finnas ett tydligt ägarskap för gemensamma frågor och ett strukturerat arbetssätt för

Samarbetet mellan kommunen och de kommunala bolagen är särskilt centralt. Bolagen är viktiga genomförare av kommunens klimatmål – bland annat inom energi, bostäder, fastigheter, vatten och avfall – och behöver därför vara integrerade i styrning, planering och uppföljning av klimatarbetet.

Klimat- och hållbarhetsmålen ska tydliggöras i bolagens ägardirektiv, så att uppdrag, ansvar och uppföljning av klimatarbetet är formellt förankrat i styrningen av kommunkoncernen. Genom gemensamma mål, samordnad rapportering och regelbunden dialog kan kommunen och bolagen tillsammans agera som en enhetlig och kraftfull aktör i klimatomställningen.

10.3 Samordning och koppling till andra styrdokument

Klimatstrategin behöver samordnas med andra styrdokument på både lokal och regional nivå för att skapa en gemensam riktning i kommunens hållbarhetsarbete. Eftersom dessa dokument befinner sig i olika skeden av utveckling gäller följande:

- Beslutade styrdokument ska, vid kommande revideringar, kompletteras och utvecklas i linje med klimatstrategins mål och inriktningar.
- Pågående processer – exempelvis nya planer för mobilitet, energi och klimatanpassning – ska utformas i nära samspel med klimatstrategins utvecklingsområden och klimatmål.
- Regionala åtaganden, som exempelvis hållbarhetslöftena, är redan integrerade i klimatstrategin där de är relevanta för klimatfrågan, medan andra delar hanteras i angränsande planer.

Klimatstrategin fungerar därmed som en övergripande ram som vägleder, kompletterar och samordnar kommunens styrdokument. På så sätt hålls det sammanhållna klimatarbetet inom kommunen och regionen riktat mot samma långsiktiga mål – en klimatneutral framtid.

10.4 Organisation och ansvarsfördelning

För att långsiktigt säkerställa uppföljning, analys och genomförandekraft behöver kommunen successivt utveckla sin organisatoriska kapacitet under perioden 2027–2030. Det kan ske genom nya roller, funktioner eller omprioriteringar inom befintlig organisation. Exakt utformning avgörs löpande utifrån tillgängliga resurser och behov, men målsättningen är att förstärka stödet till både kommunledning och förvaltningar i genomförandet av klimatstrategin.

För att driva klimatarbetet krävs en samlad organisation och tydlig ansvarsfördelning.

10.4.1 Politiskt ledarskap

Kommunfullmäktige och kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att leda klimatomställningen i Enköpings kommun. Det politiska ledarskapet ger legitimitet åt klimatstrategin, håller riktningen

över tid och mobiliserar hela organisationen för att nå målet om klimatneutralitet. Politikens ansvar innebär att:

- sätta mål och ge strategisk riktning för arbetet med klimatneutralitet och hållbar utveckling,
- säkerställa att klimatstrategin integreras i kommunens långsiktiga styrning, budget och planeringsprocesser,
- efterfråga uppföljning av arbetet genom indikatorer/nyckeltal, klimatredovisning och verksamhetsresultat,
- fatta beslut om prioriteringar och resurser som gör klimatomställningen möjlig,
- skapa politisk samordning, ansvarstagande och kontinuitet i klimatfrågan,
- kommunicera tydligt med invånare och samarbetspartners om Enköpings ambitioner och framsteg.

10.4.2 Strategisk samordning

Kommunledningsförvaltningen har det övergripande ansvaret för att koordinera klimatarbetet inom kommunkoncernen. Det innebär att samordna planering, uppföljning och rapportering kopplat till klimatstrategin. Kommunledningsförvaltningen ska:

- följa upp resultat, trender och nyckeltal kopplade till kommunens klimat- och hållbarhetsarbete,
- identifiera synergier och målkonflikter mellan olika verksamheter,
- stödja prioriteringar i budget- och verksamhetsplanering,
- samordna datainsamling och bidra till analys, scenarioplanering och framåtblickande beslutsunderlag,
- säkerställa koppling mellan mål, indikatorer och genomförande i kommunens styrning,
- främja lärande, innovation, kapacitetsutveckling och metodutveckling inom klimatområdet,
- fungera som kommunens kontaktpunkt gentemot Viable Cities och andra nationella samarbeten kopplade till Klimatkontrakt 2030.

10.4.2.1 Nämndernas ansvar

Varje nämnd ansvarar för att klimatstrategin beaktas i den politiska styrningen inom sitt verksamhetsområde. Det innebär att:

- • säkerställa att beslutsunderlag och uppdrag till förvaltningarna beaktar kommunens klimatmål,

- integrera relevanta klimatinsatser i nämndens mål, budget och uppföljning,
- säkerställa att klimatarbetet är en naturlig del av den ordinarie styr- och ledningsprocessen,
- efterfråga uppföljning av arbetet genom indikatorer/nyckeltal, klimatredovisning och verksamhetsresultat,
- bidra till politisk samordning, ansvarstagande och prioritering i klimatfrågan.

10.4.2.2 Verksamhetsansvar

Förvaltningar och bolag ansvarar för att klimatstrategin integreras i den dagliga verksamheten. Det innebär att:

- relevanta klimatåtgärder omsätts i konkreta aktiviteter i verksamhetsplaner och budget,
- resurser och kompetens avsätts för genomförandet,
- resultat följs upp med stöd av indikatorer/nyckeltal,
- bidra till kunskapsuppbyggnad och sprida goda exempel inom sin sektor.

10.4.2.3 Tvärfunktionella forum

För att möta komplexiteten i klimatomställningen krävs samverkan över organisatoriska gränser. Därför bör det finnas strategiska nätverk, innovationsgrupper och samverkansarenor som:

- skapar utrymme för gemensamt lärande, analys och prioritering,
- identifierar sektorsövergripande åtgärder och samordningsbehov,
- möjliggör systemförändring genom samverkan mellan förvaltningar, bolag och externa aktörer,
- stärker innovationskraft, experimentutrymme och förmågan att ställa om.

10.4.3 Viable Cities och Transition Labs som motor för lärande och utveckling

Enköpings kommun deltar i det nationella programmet Viable Cities – Klimatneutrala städer 2030, vilket ger tillgång till ett brett nätverk av kommuner, myndigheter och forskningsaktörer som arbetar tillsammans för att påskynda klimatomställningen.

Inom ramen för Viable Cities erbjuds kommunen att delta i Transition Labs – fördjupade samverkansprocesser där verksamheter kan utforska, testa och utveckla lösningar på komplexa utmaningar. Dessa labb är en strategisk resurs för lärande, innovation och kompetensutveckling inom organisationen, och ett verktyg för att omsätta klimatstrategins intentioner i konkret och verksamhetsnära utveckling.

10.4.4 Samverkan med externa aktörer

För att nå klimatmålen krävs samverkan med aktörer utanför den kommunala organisationen. Kommunen fokuserar därför på två huvudverktyg för extern samverkan:

- den externa omställningsarenan
- lokala klimatkontrakt/åtaganden.

Den externa omställningsarenan fungerar som plattform för samverkan mellan kommunen, näringsliv, akademi, civilsamhälle och andra aktörer. Syftet är att gemensamt utveckla och genomföra insatser som bidrar till klimatneutralitet.

Arbetet med samverkan behöver byggas upp successivt och utgå från de resurser och förutsättningar som finns. I nuläget ligger fokus på att utveckla samarbetet med näringslivet, särskilt inom de branscher där klimatnyttan kan bli störst och där kommunen har faktisk möjlighet att påverka. Erfarenheterna från dessa samarbeten ska användas för att stegvis bredda arbetet till fler aktörer.

För att långsiktigt lyckas behöver kommunen även skapa struktur, resurser och kommunikation för samverkan, samt bygga engagemang och delaktighet hos olika samhällsaktörer. På sikt är ambitionen att utveckla former för samverkan även med civilsamhället och invånarna, men arbetet behöver växa fram i takt med att organisationen och kapaciteten stärks.

Erfarenheterna från samarbeten med näringslivet och andra aktörer kommer att ligga till grund för hur kommunen stegvis bygger upp bredare samverkan med civilsamhälle och invånare på längre sikt.

10.5 Strategisk finansiering och resursstyrning

För att klimatomställningen ska bli möjlig krävs en långsiktig och strategisk finansiering som vägleder kommunens resurser mot de åtgärder som ger störst klimatnytta. Ekonomiska beslut behöver i ökad utsträckning spegla klimatmålens betydelse och bidra till att förstärka kommunens omställningsförmåga.

Klimatstrategin anger mål, inriktning och prioriterade områden, medan resursplanering och finansiering hanteras i kommunens ordinarie budgetprocess. Att söka extern finansiering och projektsamverkan behöver öka.

Ett centralt steg i arbetet är att integrera klimatperspektivet i investeringsprocessen – från behovsanalys till beslut och uppföljning. Klimatnytta ska på sikt vara ett lika självklart kriterium som ekonomi, funktion och risk vid alla större investeringar.

Kommunen bör även utveckla nya finansieringsmodeller som långsiktigt stärker klimatarbetet. Förslaget om en klimatbudget eller utvecklingsportfölj ses som en intressant modell att vidareutveckla, i syfte att skapa bättre överblick över finansieringsbehov och effekter.

Den övergripande målsättningen är att skapa en hållbar och strategiskt styrd finansiering som säkerställer att varje investerad krona bidrar till både klimatnytta och samhällsnytta.

11 Uppföljning och utvärdering

En tydlig uppföljning är avgörande för att klimatstrategin ska bli mer än en viljeinriktning. Genom att följa upp, analysera och lära av resultaten kan kommunen styra resurser dit de gör störst skillnad, synliggöra framsteg och identifiera områden där tempot behöver öka.

Uppföljningen är också ett verktyg för ansvarstagande, transparens och lärande – den visar hur väl kommunen lever upp till sina klimatmål och stärker tilliten till att omställningen drivs med kraft, kunskap och uthållighet. För att uppföljningen ska ge verkligt värde behöver kommunen bygga upp en sammanhållen och tydlig struktur som visar hur ansvar, rapportering och lärande hänger ihop.

11.1 En gemensam struktur för uppföljning

Arbetet med att utveckla en samlad struktur för uppföljning av klimatarbetet är ännu inte fullt etablerat. Det ingår som ett delmål i projektet Klimatfärdplan inom ramen för Klimatneutrala Enköping. Under perioden fram till 2030 behöver kommunen utveckla gemensamma former för hur uppföljning och rapportering ska ske på ett enhetligt och effektivt sätt i hela organisationen.

När den klimatstrategiska handlingsplanen har tagits fram ska:

- förvaltningarna rapportera resultat och framdrift på åtgärdsnivå,
- medan kommunledningsförvaltningen ansvarar för den samordnade effektuppföljningen – det vill säga analysen av hur genomförda insatser bidrar till kommunens samlade klimatmål.

Effektuppföljningen ska bygga på både kvantitativa indikatorer (eller vilken benämning vi kommer fram till att vi ska använda) och kvalitativa bedömningar och genomföras med stöd av digitala verktyg, såsom ClimateView. På så sätt får kommunen en helhetsbild av hur klimatarbetet utvecklas och vilka områden som kräver ytterligare prioritering.

11.2 Uppföljning som verktyg för styrning och lärande

För att klimatstrategin ska få verklig effekt krävs en tydlig och sammanhållen struktur för uppföljning, utvärdering och lärande.

Uppföljningen ska:

- visa om insatserna ger önskad effekt,
- ge stöd till strategisk styrning och prioritering,
- och skapa förutsättningar för lärande och förbättringar i arbetssätt och beslut.

Det är först när insatserna följs upp systematiskt som kommunen kan säkerställa att arbetet rör sig i rätt riktning – och justera kursen när det behövs.

11.3 Digitala verktyg och datadriven utveckling

För att följa upp klimatarbetet på ett systematiskt och effektivt sätt behöver kommunen använda digitala verktyg och dataunderlag som stöd i styrning, analys och lärande. Sådana verktyg gör det möjligt att koppla samman mål, indikatorer och åtgärder och ge en visuell översikt över hur olika insatser bidrar till att minska växthusgasutsläpp.

Digitala plattformar används både som:

- beslutsstöd för intern styrning och prioritering,
- och som underlag för dialog, rapportering och kommunikation – internt, politiskt och gentemot allmänheten.

Enköpings kommun har hittills använt ClimateView som ett centralt verktyg för att samla och visualisera data om utsläpp, åtgärder och effekter.

Oavsett framtida plattform är målsättningen att fortsätta utveckla en datadriven och transparent uppföljningsstruktur som synliggör samband, resultat och målbalanseringar – och därmed stärker förutsättningarna för en samordnad och långsiktigt hållbar klimatomställning.

11.4 Transparens och återkoppling

Uppföljningen är också ett viktigt kommunikativt verktyg – både internt och externt.

En öppen och transparent redovisning av resultat stärker trovärdigheten i klimatarbetet, skapar lärande inom organisationen och bidrar till förtroende och engagemang hos invånare, företag och samarbetspartners.

Resultaten från uppföljningen ska återrapporteras inom ramen för kommunens ordinarie styrår, till exempel i samband med årsredovisning eller klimatredovisning. På så sätt blir klimatarbetet en integrerad del av kommunens övergripande styrning och förbättringsarbete.

11.4.1 Successiv utveckling av uppföljning

Under perioden 2027–2030 har kommunen som målsättning att bygga upp och successivt utveckla uppföljningsstrukturen för klimatarbetet. Målet är att skapa ett heltäckande och effektivt system som möjliggör löpande uppföljning, analys och lärande – och som ger ett stabilt underlag för framtida beslut om styrning, prioritering och resursfördelning.

12 Källförteckning och begrepp

12.1 Relaterade dokument

- Avfallsplan
- Bostadsförsörjningsprogram
- Dagvattenplan
- Dagvattenpolicy
- Energigemenskaper i Enköpings kommun sammanfattning
- Finanspolicy
- Gång- och cykelplan
- Gemensam utvecklingsplan för Mälarstäderna
- Hållbarhetspolicy
- Internationell policy
- Klimatkontrakt 2030
- Kommunfullmäktiges långsiktiga plan 2024–2027
- Kommunstyrelsens nämndplan 2025
- Krisberedskapsplan
- Miljö- och byggnadsnämndens nämndplan
- Näringslivsprogram
- Parkeringsnorm
- Parkeringspolicy
- Policy för inköp och upphandling
- Policy för lokalförsörjning
- Program för landsbygdsutveckling
- Regler för tjänstefordon (reglerna håller på att revideras)
- Riktlinjer för ekonomisk hushållning
- Riktlinjer för exploateringsavtal
- Riktlinjer för hållbara markanvisningar (projekt 2025–2026)
- Riktlinjer för markanvisningsavtal
- Riktlinjer för publik laddinfrastruktur och laddplatser för offentliga parkeringar

- Socialnämndens nämndplan
- Trafikstrategi
- Trygghets- och säkerhetspolicy
- Upplevelsenämndens nämndplan
- Utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens nämndplan
- Vatten- och avloppsplan
- Vattenplan
- Vattentjänstplan (under framtagande 2025)
- Vård- och omsorgsnämndens nämndplan
- Vägledning för hållbart byggande
- Ägardirektiv AB Enköpings Hyresbostäder
- Ägardirektiv Ena Energi AB
- Ägardirektiv Enköpings kommuns

12.2 Urval av källor

Boverket. (u.å.). Arkitektur, form och design – mål för politikområdet.

Tillgänglig på: <https://www.boverket.se>

Dark Matter Labs. (u.å.). Towards multi-capital models. Tillgänglig på:

<https://provocations.darkmatterlabs.org/towards-multi-capital-models-a01539e3ce1d>

Energimyndigheten. (2023). Scenarier över Sveriges energisystem 2023 med fokus på elektrifieringen 2050 (ER 2023:07). Eskilstuna: Energimyndigheten.

Enköpings kommun. (2024). Granskningshandling – Översiktsplan 2040. Tillgänglig på: <https://vaxer.enkoping.se/download/...>

Europeiska miljöbyrån (EEA). (2020). The European environment — state and outlook 2020 (SOER 2020). Tillgänglig på: <https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>

Europeiska unionens råd. (2024). Euro 7: Nya regler om utsläppsgränser för fordon. Tillgänglig på: <https://www.consilium.europa.eu/...>

Formas – Klimatpolitiska rådet. (2024). Årlig rapport 2024. Stockholm: Formas.

GU – Göteborgs universitet. (u.å.). Torvmarker, klimat och återvätning – att minska utsläpp och främja koldioxidinlagring. Tillgänglig på: <https://www.gu.se/forskning/atervatning>

Klimatarena Stockholm. (2024). Guide för cirkulärt byggande i markanvisningar. Tillgänglig på: <https://klimatarenastockholm.se/...>

Klimatkommunerna. (u.å.). Sänk kolet – en guide om kolsänkor. Tillgänglig på: <https://www.klimatkommunerna.se>

Länsstyrelserna. (2023). A guide for a fair implementation of the Paris agreement within Swedish municipalities and regional governments. Tillgänglig på: https://www.lansstyrelsen.se/...Paris_agreement.pdf

Länsstyrelserna. (u.å.). Checklista för begränsad klimatpåverkan. Tillgänglig på: <https://www.rus.se/checklista-for-begransad-klimatpaverkan/>

Länsstyrelsen Uppsala. (2018). Koldioxidbudget för Uppsala län 2020–2040. Tillgänglig på: <https://www.lansstyrelsen.se/uppsala/...>

Lunds universitet. (2023). Markanvändning för en klimatpositiv framtid (CEC Rapport 7). Tillgänglig på: <https://www.cec.lu.se/...>

Naturvårdsverket. (u.å.). Begränsad klimatpåverkan – Etappmål och uppföljning. Tillgänglig på: <https://www.naturvardsverket.se/...>

Prop. 2023/24:105. Energipolitikens långsiktiga inriktning. Regeringskansliet.

RUS – Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet. (u.å.). Klimatsmart fysisk planering. Tillgänglig på: <https://www.leks.se/wp-content/uploads/Klimatsmarta-lanstransportplaner-2024.pdf>

SCB. (2021). Kommunal och regional energistatistik. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

SKR – Sveriges Kommuner och Regioner. (u.å.). Vägledning för hållbart byggande. Tillgänglig på: <https://skr.se>

Svenskt Vatten. (2021). Hållbart cirkulärt VA – dagens reningsverk, morgondagens resursverk. Tillgänglig på: <https://www.svenskvatten.se/...>

Sweco. (2023). Circular city transformation – 5 pathways and 15 actions towards circular urban environments. Tillgänglig på: <https://www.sweco.se/...>

Uppsala Klimatprotokoll. (2024). Klimatbokslut – Period V (2021–2024). Uppsala kommun.

Vafabmiljö. (u.å.). Avfallsplan 2020-2030. Västerås: Vafabmiljö

Vattenfall. (2024a). Forsmarks produktion och driftläge. Hämtad 2024-12-18.

Vattenfall. (2024b). Forsmark och Ringhals siktar på 80 års drifttid. Hämtad 2024-11-20.

FN – United Nations. (u.å.). Strengthening nature-based solutions. Tillgänglig på: <https://sdgs.un.org/partnerships/...>

12.3 Begrepp och förtydliganden:

Denna sammanställning innehåller centrala begrepp och förtydliganden som är relevanta för arbetet med Enköpings klimat- och energistrategi. Syftet är att bidra till en gemensam förståelse för viktiga termer inom klimatomställning, samhällsplanering och hållbar utveckling.

Observera att vissa av begreppen inte förekommer direkt i strategin, men har ändå tagits med eftersom de är vanligt förekommande i relaterade sammanhang eller kan vara värdefulla att känna till för att underlätta samverkan mellan olika aktörer och verksamheter.

1. **3-30-300-regeln:** En tumregel för stadsgrönnska: alla ska kunna se minst tre träd från sitt hem, varje stadsdel bör ha minst 30 % krontäckningsgrad och ingen ska ha längre än 300 meter till närmaste grönområde.
2. **Adaptiv kapacitet:** Förmågan hos ett system, en organisation eller ett samhälle att anpassa sig till förändrade klimatförhållanden.
3. **Agenda 2030:** Förklaring: FN:s globala mål för hållbar utveckling. Består av 17 mål som ska uppnås till år 2030 och syftar till att avskaffa fattigdom, bekämpa klimatförändringar och säkerställa fred och välbefinnande för alla.
4. **Aktiva transporter:** Transportmedel som samtidigt innebär fysisk aktivitet, till exempel gång och cykling.
5. **Biogas:** Ett förnybart bränsle som framställs av biomassa och består till största delen av metan.
6. **Biokol:** Kolrikt material framställt genom pyrolys av biomassa. Används som jordförbättrare och långsiktig koldioxidsänka.
7. **Blå- och grönstruktur:** Sammanhängande nätverk av parker, naturområden och vatten nära bebyggelse.
8. **Bygg- och anläggningsprocess:** En strukturerad process i fyra skeden: behov och idé, projektering, produktion och förvaltning.
9. **Cirkulär samhällsplanering:** Cirkulär samhällsplanering handlar om att använda det vi redan har smartare – att utgå från befintliga byggnader, lokaler och mark, bedöma platsens värden och planera för återbruk. Genom att tänka livscykel från start minskar vi klimatpåverkan och bygger hållbara samhällen.
10. **Direkta utsläpp:** Utsläpp från verksamheter inom ett specifikt geografiskt område, till exempel förbränning av fossila bränslen.
11. **Ekologisk resiliens:** Ekosystems förmåga att motstå och återhämta sig efter störningar som stormar eller bränder.
12. **Energieffektivisering:** Att minska energianvändningen genom teknik, beteende eller systemlösningar utan att minska nytta.

13. **Energiprestanda:** Hur bra en byggnads tekniska energiegenskaper är, bedömt enligt Boverkets byggregler (BBR).
14. **Fossila bränslen:** Kol, olja och naturgas som inte naturligt återförs i det biologiska kretsloppet och orsakar stora växthusgasutsläpp.
15. **Funktionsupphandling:** Upphandling baserad på att uppnå en funktion snarare än att specificera en viss teknik eller produkt.
16. **Grön obligation:** Ett lån eller värdepapper där medlen används till miljörelaterade projekt och effekterna redovisas öppet.
17. **Gröna resplaner:** Handlingsplaner för att främja hållbara arbets- och skolresor.
18. **Grönytefaktor:** Ett verktyg vid stadsplanering som visar hur stor andel av ytan som består av växtlighet i förhållande till hårdgjorda ytor.
19. **HVO:** Hydrerade vegetabiliska oljor. En syntetisk diesel framställd av vegetabiliska oljor och/eller animaliska fetter.
20. **Indirekta utsläpp/Konsumtionsbaserade utsläpp:** Utsläpp som sker utanför kommunen men som orsakas av lokal konsumtion, t.ex. importerade varor, mat eller flyg.
21. **Industriella symbioser:** Samverkan mellan företag där restprodukter från en verksamhet används som resurser i en annan.
22. **Kapitalplacering:** Avser placering av monetära medel i investeringsobjekt.
23. **Klimatanpassning:** Strategier och åtgärder för att minska sårbarheten mot klimatförändringens effekter.
24. **Klimatinvesteringsplan:** Ett begrepp som används inom Viable Cities och syftar på en strategisk plan för de investeringar som krävs för att en kommun eller stad ska kunna nå klimatneutralitet. Planen identifierar och prioriterar insatser, kostnader, finansieringsmodeller samt möjliga samverkansformer mellan offentlig och privat sektor. Klimatinvesteringsplanen används som ett konkret verktyg för att skala upp och påskynda klimatomställningen på lokal nivå.
25. **Klimatkalkyl:** Ett verktyg för att uppskatta utsläpp från bygg- eller infrastrukturprojekt redan i planeringsstadiet.
26. **Klimatneutral:** Ett nettoutsläpp av växthusgaser på noll. Utsläpp ska kunna tas upp av ekosystemet eller hanteras tekniskt.
27. **Klimatpositiv:** Innebär att nettoupptag av växthusgaser sker, så att mer tas upp än vad som släpps ut.
28. **Klimatrisk:** Risk som uppstår till följd av klimatförändringar, till exempel värmeböljor, översvämningar eller torka.

29. **Klimatväxling:** Ett ekonomiskt styrmedel där intäkter från klimatpåverkande verksamheter används till klimatåtgärder.
30. **Koldioxidekvivalent:** Mått på växthusgaser som anger hur mycket koldioxid som skulle behöva släppas ut för att ge samma klimatpåverkan.
31. **Kolsänka:** En funktion eller process där koldioxid tas upp ur luften och lagras under lång tid.
32. **Lagen om valfrihet (LOV):** Reglerar hur upphandlande myndigheter konkurrensutsätter delar av sin verksamhet genom att inrätta ett valfrihetssystem.
33. **Livscykelkostnad:** Totalkostnaden för en vara under hela dess livslängd.
34. **Miljöledningssystem:** Verktyg för att effektivisera och rationalisera företags/organisationers miljöarbete. Kan certifieras.
35. **Resiliens:** Ett begrepp för att beskriva långsiktig förmåga att stå emot och återhämta sig från kriser. Gäller både människor, samhällen, ekonomier och ekosystem.
36. **Ruttoptimering:** Process för att hitta de bästa rutten som utnyttjar fordon och resurser på effektivast sätt.
37. **Systemperspektiv:** Att förstå hållbarhetsutmaningar i ett helhetsperspektiv och se samband mellan energi, transporter, bebyggelse och andra samhällsfunktioner.
38. **Vehicle to grid/home:** Teknik för att återföra energi från ett elfordon till fastigheten (home) eller elnätet (grid).
39. **Viable Cities:** Ett strategiskt innovationsprogram för klimatneutrala och hållbara städer.
40. **Vätgas:** Bränsle som kan tillverkas genom att spjälka vattenmolekyler med el. Vätgas används som energibärare och kan tillverkas förnybart.
41. **Växthusgaser:** Natur- och konstgjorda gaser som bidrar till växthuseffekten genom att absorbera och återstråla infraröd strålning.